GOED OUDER WORDEN IN HATTEM

Een onderzoek naar samenredzaamheid in Hattem

Desiree Winkelaar-Gerritsen, onderzoeker

Rixt Zijlstra, associate lector

Hogeschool Windesheim

Lectoraat Klantenperspectief in Ondersteuning en Zorg

Werkplaats Sociaal Domein (Ouderen) Flevoland

Mei 2025

Werkplaats Sociaal Domein Flevoland

hogeschool Windesheim

Publiekssamenvatting

Hoe zorgen we goed voor elkaar? Deze vraag wordt steeds belangrijker nu er meer ouderen komen en er minder personeel in de zorg is. Hoe kunnen inwoners, buurten, netwerken en organisaties samenwerken om ook in de toekomst goede zorg en ondersteuning te waarborgen? Hoe ervaren inwoners het omzien naar elkaar? Wat gaat er al goed? En waar is behoefte aan en ruimte voor nieuwe initiatieven?

Van oktober 2024 tot april 2025 heeft er in opdracht van ouderenorganisatie Het Baken, gemeente Hattem, Stichting Welzijn Hattem (SWH), ouderenzorgorganisaties IJsselheem en Vereen en Woonstichting Triada, een kwalitatief onderzoek plaatsgevonden naar 'Goed ouder worden in Hattem'. Doel van het onderzoek was inzicht krijgen in hoe inwoners, buurten, netwerken en organisaties in Hattem samen tot een gedragen werkwijze kunnen komen voor de opzet en uitvoering van een behoeftepeiling in Hattem. Concreet ging het om de volgende vragen:

- Wat is een goede werkwijze om samen met inwoners tot bewustwording, inzicht en plannen voor de bevordering van het 'omzien naar elkaar' te komen?
- Op welke bestaande initiatieven in gemeente Hattem kunnen we aansluiten om de behoeften van burgers die er aan ondersteuning en samenwerking is goed in beeld te krijgen?
- Wat kunnen we leren van andere initiatieven?
- Wat zijn inhoudelijk en procesmatig uitkomsten van dit proces?
- Wat zijn aanbevelingen voor het vervolg?

Om antwoord te kunnen geven op deze vragen zijn gesprekken gevoerd met inwoners en zijn gezamenlijke bijeenkomsten georganiseerd. Gestart is met het voeren van gesprekken met 41 inwoners van Hattem, om zicht te krijgen op hoe zij kijken naar (goed) ouder worden in Hattem. Hoe stellen zij zich dat voor en wat vinden zij hierin belangrijk? Waar maken zij zich zorgen over en wat vinden zij ervan als mensen meer naar elkaar om gaan zien en meer voor elkaar gaan zorgen?

Uit de gesprekken blijkt dat veel deelnemers aan het onderzoek als zij ouder worden graag thuis willen blijven wonen. Ze vinden het belangrijk dat ze dan kleiner en/of eventueel aangepast kunnen wonen. Zij maken zich zorgen over het aanbod van huizen voor ouderen en vinden dat er veel te weinig is in Hattem. Ook vinden ze dat er weinig plekken zijn in verpleeghuizen in Hattem.

Omzien naar elkaar vinden de meest deelnemers aan het onderzoek een goed idee. In sommige straten gebeurt het al wel veel, maar in andere straten niet of nauwelijks. Sommige inwoners vinden het lastig om er achter te komen naar wie zij kunnen omzien en op welke manier, maar willen best wat doen als het nodig is. Ouderen vinden het vaak moeilijk om in contact te komen met jongere mensen in de buurt. Zij lijken vaak weinig tijd te hebben voor contact.

Wanneer deelnemers aan de gesprekken ouder zijn en/of afhankelijker worden, hebben ze vaak moeite met hulp vragen. Zij bieden liever zelf hulp aan, dan hulp te vragen. Het regelen en krijgen van zorg en ondersteuning via de gemeente, wordt ook vaak lastig gevonden. Dit heeft te maken met (toepassing van) wet- en regelgeving, moeilijk taalgebruik en de hoeveelheid tijd en regelwerk die het kost.

De meeste deelnemers aan het onderzoek denken dat zij voor hulp wel terecht kunnen bij hun buren. Vooral als je elkaar een beetje kent verlaagt dat de drempel. Voor nieuwe inwoners of mensen zonder netwerk blijkt het lastig om in de buurt contact te leggen.

Naast de gesprekken met inwoners zijn er in het onderzoek 3 inspiratiebijeenkomsten gehouden waar alle inwoners van Hattem, zorg- en welzijnsorganisaties, gemeente en andere belangstellenden aan deel konden nemen. Tijdens de bijeenkomsten is samen nagedacht over welke toekomst zij wensen in Hattem en zijn ervaringen en ideeën op het gebied van omzien naar elkaar in Hattem uitgewisseld. Deelnemers hebben daarbij gekeken naar initiatieven in Hattem die meer omzien naar elkaar mogelijk maken.

Bijvoorbeeld plekken en momenten waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten of elkaar kunnen helpen. Zo is zicht ontstaan op wat er al is, maar ook op wat inwoners hierin nog missen.

In de gesprekken met inwoners en tijdens de inspiratiebijeenkomsten is gebleken dat veel deelnemers graag mee willen denken over 'Goed ouder worden in Hattem' en bereid zijn om daaraan mee te bouwen. Ook kwam naar voren dat veel inwoners van Hattem die deelnamen aan het onderzoek weinig vertrouwen hebben in wat gaat gebeuren met de onderzoeksresultaten en de input die zij eraan hebben geleverd.

Daarnaast is uit het onderzoek gebleken dat er al veel inwonersinitiatieven zijn in Hattem. Inwoners en organisaties vinden het belangrijk dat er een duidelijk overzicht komt van de initiatieven die er zijn, zodat ze er beter gebruik van kunnen gaan maken. Ook willen inwoners graag leren van bestaande succesvolle initiatieven hoe zij zelf nieuwe initiatieven op kunnen zetten.

Gedurende de uitvoering van het onderzoek is meer inzicht ontstaan in welke toekomst inwoners wensen in Hattem. Ook lijkt er meer bewustwording te zijn ontstaan bij deelnemers over het belang van 'omzien naar elkaar'. Voor de verschillende inspiratiebijeenkomsten die zijn gehouden was veel belangstelling, veel deelnemers hebben het als onderling verbindend ervaren.

Door de manier waarop inwoners zijn betrokken lijkt bij hen enthousiasme te zijn ontstaan om samen met 'Goed ouder worden in Hattem' en meer 'omzien naar elkaar' aan de slag te gaan. Om dit enthousiasme te kunnen behouden is van belang dat duidelijkheid wordt gegeven over wat inwoners zelf kunnen doen en wat zij daarbij aan ondersteuning kunnen verwachten van de gemeente en lokale organisaties.

Het is van belang dat er een voor iedereen toegankelijk, duidelijk overzicht komt van inwonersinitiatieven in Hattem en dat er wordt gezorgd voor een laagdrempelig aanspreekpunt voor vragen en ideeën. Belangrijk is dat het overzicht goed onder de aandacht wordt gebracht van zowel inwoners als organisaties. Het overzicht geeft zicht op wat er al is, maar ook op wat er nog ontbreekt. Een eenvoudig stappenplan kan inwoners helpen om zelf nieuwe passende initiatieven op te zetten.

De komende tijd worden deelnemers aan de inspiratiebijeenkomsten uitgenodigd om samen met de gemeente en lokale organisaties verder op zoek te gaan naar manieren hoe ze onderling goed samen kunnen werken aan het bevorderen van 'meer omzien naar elkaar' in Hattem. Daarbij is het belangrijk om inwoners centraal te blijven zetten, ruimte te geven aan inwoners, professionals, gemeente en organisaties om samen te kunnen leren en samen actief te bouwen aan onderling vertrouwen.

Inhoudsopgave

Publiekssamenvatting 2

1. Inleiding 5

1.1 Aanleiding onderzoek 5

2. Theoretisch kader 6

3. Het onderzoek ‘Goed ouder worden in Hattem’ 7

3.1 Onderzoeksvragen 7

3.2 Onderzoeksopzet 7

3.3 Methode 7

3.4 Analyse 9

4. Procesbeschrijving onderzoek ‘Goed ouder worden in Hattem’ 10

5. Resultaten van het onderzoek ‘Goed ouder worden in Hattem’ 12

5.1 Ouder worden 12

5.2 Omzien naar elkaar 13

5.3 Samenredzaamheid 16

5.4 Resultaten met betrekking tot onderzoeksvragen 17

6. Aanbevelingen voor het vervolg 20

Literatuurlijst 22

Bijlage 1. Topiclijst 23

Bijlage 2. Gespreksleidraad 25

Bijlage 3. Informatiebrief en toestemmingsformulier 27

Bijlage 4. Flyers 29

Bijlage 5. Uitwerking input inspiratiesessie 1 30

Bijlage 6. Uitwerking input inspiratiesessie 2 38

Bijlage 7. Uitwerking input inspiratiesessie 3 45

1. Inleiding

Hoe zien we naar elkaar om en zorgen we voor elkaar als dat nodig is?

Die vraag wordt steeds belangrijker nu we tegelijkertijd met vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt te maken hebben. Al jaren zijn de verhoudingen aan het verschuiven tussen inwoners, overheid en professionals en in overheidsbeleid wordt de nadruk gelegd op de noodzaak om steeds meer voor onszelf en voor elkaar te zorgen (zie Nederland Participatieland 2022). We willen de nodige maatschappelijke verandering in gang zetten, maar wat is het vertrekpunt? In hoeverre zijn we nu als samenleving al zelf- en samenredzaam? Zijn we in staat om naar elkaar om te zien, te weten welke zorgen en behoeften er spelen bij onze medemens, en elkaar te ondersteunen als de situatie daar om vraagt? En hoe kunnen we dit samen vormgeven en/of uitbreiden zodat informele en formele ondersteuning en zorg beschikbaar is voor wie dit nodig heeft?

1.1 Aanleiding onderzoek

Een groot aantal partijen uit Noord-Oost Veluwe heeft de vraag opgepakt en vertaald naar de Regiovisie Samenredzame gemeenschap (februari 2023). Zij werken samen aan de visie 'Een samenredzame gemeenschap' waarin we 'vitaal en zelfstandig ouder worden in een gemeenschap waar we naar elkaar omzien'. Die visie wordt nu door diverse betrokken ouderenorganisaties, in nauwe samenwerking met gemeenten en het regiokantoor, verder gebracht naar de praktijk.

In Hattem trekt ouderenorganisatie Het Baken samen op met de gemeente Hattem, Stichting Welzijn Hattem (SWH), de ouderenzorgorganisaties IJsselheem en Vereen, Woonstichting Triada en vertegenwoordigers van inwoners van Hattem, bij de praktische uitwerking van de regiovisie. Met alle relevante partijen in Hattem wordt onder leiding van een 'kwartiermaker samenredzaamheid' in de proeftuin 'Goed ouder worden in Hattem', toegewerkt naar een gezamenlijk en door de kern zelf gedragen plan met concrete activiteiten, specifiek rondom de ondersteuning van en zorg voor ouderen. De focus ligt op het bevorderen van 'het omzien naar elkaar'. Dit vormt de basis voor versterking van samenwerking tussen burger, gemeente, bedrijfsleven, en zorg- en kennisinstellingen in Hattem, en daarmee de versterking van de 'sociale basis'[1]. Burgers staan centraal en werken nauw samen met genoemde partijen in de proeftuin.

Om zicht te krijgen op behoeften, uitdagingen en kansen op het gebied van samenwerking in de dorpskern wordt in de proeftuin samengewerkt met de Werkplaats Sociaal Domein Ouderen[2] (WSDO). Het Kenniscentrum Maatschappelijke Innovaties Flevoland, specifiek het lectoraat Klantenperspectief in Ondersteuning en Zorg (KIOZ), van Hogeschool Windesheim is gevraagd om in dit kader een behoeftepeiling te gaan doen in Hattem. Dit onderzoek heeft in de periode 1 oktober 2024 tot 15 maart 2025 plaatsgevonden en is uitgevoerd door het lectoraat. In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek weergegeven en zijn aanbevelingen gedaan die als handvat dienen om toe te kunnen werken naar de gestelde ambities.

---

[1] Sociale basis betekent vrij toegankelijke formele en informele activiteiten en voorzieningen gericht op het elkaar ontmoeten en ondersteunen, ontplooien en ontspannen, die zorgen dat mensen kunnen samenleven en meedoen. Versterken van de sociale basis gaat over omzien naar elkaar in de wijken, buurten en dorpen. Maar ook over het autonoom kunnen leiden van het leven met eigen regie en een netwerk vanuit die basis.

[2] Er zijn 15 regionale Werkplaatsen Sociaal Domein verspreid over heel Nederland. Elke werkplaats is een samenwerking tussen onderzoek, onderwijs en praktijk in het sociaal domein. Hogescholen, zorg- en welzijnsinstellingen, gemeenten en cliëntenorganisaties werken samen om de aanpak van vraagstukken die spelen in het sociaal domein te verbeteren. Binnen de werkplaats van Hogeschool Windesheim is een Werkplaats Sociaal Domein Ouderen met onderzoekslijn gericht op ouderen en thuis wonen.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op belangrijke begrippen die centraal staan in dit onderzoek.

Samenredzame gemeenschap, wat verstaan we er eigenlijk onder?

In Nederland wonen we in een samenleving waar vergrijzing toeneemt. Veel ouderen hebben de wens om langer thuis te kunnen blijven wonen en van overheidswege wordt ook gestimuleerd dat ouderen steeds langer zelfstandig thuis blijven wonen. Hieraan ten grondslag ligt het landelijke beleid 'zelf als het kan, thuis als het kan en digitaal als het kan' (WOZO, 2022).

Het is belangrijk dat ouderen zichzelf dan ook kunnen redden, oftewel zelfredzaam zijn. Zelfredzaamheid wordt omschreven als het **individuele vermogen** om handelingen die mensen in het gewone leven verrichten, zelfstandig te kunnen doen (V&VN). Wanneer dit lastig is/wordt voor mensen kunnen zij een beroep doen op professionele zorg. Grote personeelstekorten in de zorg en een toenemende vraag naar zorg maakt dit echter steeds minder vanzelfsprekend. Samenredzaamheid wordt gezien als noodzakelijk om dit probleem te ondervangen (De Donder et al., 2024). Het begrip wordt omschreven als het **collectieve vermogen** om handelingen te kunnen verrichten, die mensen in het gewone leven zonder professionele inmenging kunnen doen (V&VN). Het collectieve vermogen betreft het gemeenschappelijke vermogen van burgers[3] in de samenleving.

Om een **samenredzame gemeenschap** te kunnen ontwikkelen of bevorderen is de rol van inwoners dus essentieel. **'Omzien naar elkaar'** (community care) wordt daarbij gezien als belangrijke pijler (Juurlink, 2024). De overheid, professionals en organisaties ontwikkelen visies en bundelen de krachten om het 'omzien naar elkaar' in de samenleving te bevorderen (Regiovisie Samenredzame gemeenschap, 2023). **Inwonerparticipatie** bij zorg en ondersteuning wordt door hen gezien als mogelijkheid om meer zeggenschap en eigenaarschap bij inwoners neer te leggen. Dit houdt in dat inwoners kunnen worden betrokken en ondersteund bij het plannen en implementeren van (zorg)beleid, bij het verlenen van zorg of ondersteuning, en bij het verbeteren van de gezondheid en leefbaarheid van wijken. Van inwonerparticipatie is sprake als projecten worden opgezet door instellingen waarbij professionals in de lead zijn (RIVM, 2021, 2022).

Ook kunnen inwoners zelf initiatieven ontplooien. Dit wordt omschreven als actie, project of voorstel dat door bewoners van een wijk, kern of gemeente wordt geïnitieerd en uitgevoerd met als doel positieve veranderingen in de gemeenschap te bewerkstelligen (Overheid.nl, z.d.). Zogenaamde **inwonersinitiatieven** zijn divers en worden gezien als van de inwoners zelf. Voorbeelden zijn whatsappgroepen, buurtborrels/-bbq's, maar ook vrijwillige (hulp)diensten voor en door inwoners. Indien nodig/gewenst werken inwoners hierbij samen met professionals. De inwoners zijn daarbij in de lead en de overheid, professionals en organisaties hebben een meer faciliterende rol (RIVM, 2021, 2022).

[3] In dit rapport worden burgers ook wel omschreven als inwoners of bewoners (met de verschillende termen wordt in dit rapport hetzelfde bedoeld).

3. Het onderzoek ‘Goed ouder worden in Hattem’

In dit hoofdstuk wordt de vraagstelling voor- en de aanpak van het onderzoek beschreven. Er wordt nader ingegaan op de benadering, methode, de respondenten die deel hebben genomen en de analyse.

3.1 Onderzoeksvragen

In het onderzoek stond de volgende vraag centraal:

Hoe kunnen de verschillende betrokkenen binnen de proeftuin ‘Hattem’ samen tot een gedragen werkwijze komen voor de opzet en uitvoering van een behoeftepeiling in Hattem?

Concreet ging het om de volgende vragen:

- Wat is een goede werkwijze om samen met inwoners tot bewustwording, inzicht en plannen voor de bevordering van het ‘omzien naar elkaar’ te komen?
- Op welke bestaande initiatieven in gemeente Hattem kunnen we aansluiten om de behoeften van burgers die er aan ondersteuning en samenwerking is goed in beeld te krijgen?
- Wat kunnen we leren van andere initiatieven?
- Wat zijn inhoudelijk en procesmatig uitkomsten van dit proces?
- Wat zijn aanbevelingen voor het vervolg?

3.2 Onderzoeksopzet

Het onderzoek is uitgevoerd op basis van de uitgangspunten van Appreciative Inquiry (AI), oftewel waarderend onderzoek. Appreciative Inquiry is een methode die positieve verandering stimuleert door samen te werken met belanghebbenden (Kumar et al., 2023). Belanghebbenden staan centraal, worden van het begin af aan betrokken rondom een onderwerp en doorlopen hierbij samen de volgende vijf fasen:

1. Define (waar hebben we het over)
2. Dream (waar willen we heen)
3. Discover (wat hebben we al)
4. Design (wat gaan we doen)
5. Deliver (uitvoering).

In Hattem is een leergemeenschap gevormd met inwoners, professionals, beleidsmedewerkers, ondernemers, een procesbegeleider en een onderzoeker. Samen hebben zij de fasen van Appreciative Inquiry doorlopen.

3.3 Methode

In het onderzoek zijn verschillende onderzoeksmethoden toegepast. Enerzijds zijn er korte gesprekken gevoerd met inwoners van Hattem, anderzijds zijn er inspiratiebijeenkomsten georganiseerd. Om zicht te krijgen op beelden van inwoners op het gebied van ‘Goed ouder worden in Hattem’, is gekozen voor kwalitatief onderzoek, waarmee diepgaand inzicht kan worden verkregen (Verhoeven, 2022).

- **Gesprekken met inwoners**

De gesprekken met inwoners hebben plaatsgevonden in de periode november 2024 tot en met maart 2025. Hierbij is gebruik gemaakt van een semigestructureerde interviewmethode. Deze methode biedt handvatten voor het gesprek, zorgt ervoor dat voor het onderzoek belangrijke onderwerpen in elk gesprek aan de orde komen en geeft ruimte voor respondenten om hun eigen ideeën en ervaringen in te brengen, waarop vervolgens doorgevraagd kan worden (Verhoeven, 2022). Voorafgaande aan de gesprekken is aan de hand van literatuur een topiclijst (zie bijlage 1) opgesteld. Op basis hiervan is een interviewleidraad ontwikkeld en gebruikt bij alle gesprekken (zie bijlage 2). Om zicht te krijgen op beelden van inwoners van

Hattem over 'Goed ouder worden in Hattem', zijn de vragen gesteld aan de hand van de volgende hoofdtopics: Ouder worden; Omzien naar elkaar; Samenredzaamheid. Om respondenten goed te informeren over het onderzoek werd een aantal dagen voorafgaande aan de gesprekken per mail een informatiebrief en toestemmingsformulier aan hen verstrekt (zie bijlage 3).

Bij de selectie van respondenten is in eerste instantie gezocht naar de generatie ouderen, die woonachtig zijn in de Bongerd, Geldersedijk en de ABC buurt (conform projectopdracht). Oudere inwoners van Hattem zijn op centrale ontmoetingsplekken (congressen, koffie-ochtenden, verenigingen etc.), via social- en lokale media (krantjes, LinkedIn, radio etc.) en middels verspreide flyers (zie bijlage 4) op strategische plekken (huisartsenpost, verenigingen, supermarkt etc.) uitgenodigd voor deelname aan de gesprekken. Daarnaast zijn inwoners geworven via contacten van kernteamleden en via inwoners zelf. Voor het verkrijgen van meer respons en een breder beeld is na verloop van tijd besloten om de focus op inwoners uit de Bongerd, Geldersedijk en de ABC buurt los te laten en om daarnaast ook jongere inwoners (kleinkinderen, kinderen van de initiële doelgroep) uit te nodigen voor de gesprekken.

De gesprekken met inwoners (n=41) hebben zowel individueel als in groepsverband plaatsgevonden en zijn grotendeels fysiek, maar ook online gehouden, op basis van voorkeur van respondenten. Bij enkele gesprekken zijn vertegenwoordigers van inwoners betrokken geweest. Ook hebben zij een groepsgesprek gevoerd. Daarnaast zijn er twee gesprekken gevoerd door de kwartiermaker.

- **Overzicht respondenten**

In onderstaande tabel worden kenmerken van de respondenten weergegeven die deel hebben genomen aan de individuele en/of groepsgesprekken over 'goed ouder worden in Hattem'.

Tabel 1. Overzicht respondenten

Overzicht deelnemers (n=41) aan het onderdeel 'gesprekken met inwoners'	
Geslacht	18 mannen 23 vrouwen
Leeftijdscategorie	10-20: 2 20-30: 3 30-40: 1 50-60: 3 60-70: 6 70-80: 18 80-90: 8
Burgerlijke staat	Gehuwd: 22 Gescheiden: 2 Ongehuwd, alleenstaand: 5 Samenwonend: 1 Weduwe: 5 Weduwnaar: 5

- **Inspiratiebijeenkomsten**

Gedurende het project zijn er drie inspiratiebijeenkomsten gehouden (in november, januari en maart). De invulling van deze bijeenkomsten kwam tot stand aan de hand van fase 2 tot en met 4 van Appreciative Inquiry. Hierbij is gebruik gemaakt van de World Café methode. Deze methode maakt dat deelnemers meer inzicht kunnen krijgen in elkaars perspectieven en het zorgt voor meer gezamenlijk bewustzijn rondom het thema (Eelderink, 2021).

Aan deze inspiratiebijeenkomsten konden inwoners, professionals, beleidsmedewerkers, ondernemers en vertegenwoordigers van stichtingen of verenigingen in Hattem deelnemen. Inwoners van Hattem zijn op

centrale ontmoetingsplekken (congressen, koffie-ochtenden, verenigingen etc.), via social- en lokale media (krantjes, LinkedIn, radio etc.) en middels verspreide flyers (zie bijlage 4) op strategische plekken (huisartsenpost, verenigingen, supermarkt etc.) uitgenodigd voor deelname aan de inspiratie-bijeenkomsten. Professionals, beleidsmedewerkers, ondernemers en anderen voor wie het mogelijk interessant zou kunnen zijn, zijn uitgenodigd via (warme contacten van) kernteamleden en middels social media. Ook werd op elke bijeenkomst aan de bezoekers gevraagd om hun contactgegevens achter te laten op deelnemerslijsten, zodat zij gericht per mail konden worden uitgenodigd voor volgende bijeenkomsten. Het aantal en type deelnemers dat zich tijdens de drie inspiratiebijeenkomsten heeft ingeschreven was, exclusief de leden van het kernteam, respectievelijk:

1. 19 inwoners en 8 deelnemers namens een organisatie
2. 42 inwoners en 14 deelnemers namens een organisatie
3. 36 inwoners en 9 deelnemers namens een organisatie

Niet alle bezoekers van de bijeenkomsten heeft zich ingeschreven op de deelnemerslijsten; het werkelijke aantal bezoekers van de bijeenkomsten lag naar schatting zo'n 25 procent hoger.

3.4 Analyse

Van de gesprekken met inwoners zijn audio opnames gemaakt. De gegevens van respondenten zijn anoniem verwerkt. Relevante verzamelde data zijn per topic getranscribeerd en gecategoriseerd. De verzamelde data zijn geanalyseerd in Excel. Hierbij is gebruik gemaakt van de thematische analysemethode, wat zich goed leent voor het analyseren van kwalitatieve data. Middels deze methode ontstaat zicht op (gemeenschappelijke) opvattingen, normen, waarden, kennis en ervaringen van respondenten, van waaruit patronen kunnen worden geïdentificeerd (Verhoeven, 2020).

4. Procesbeschrijving onderzoek ‘Goed ouder worden in Hattem’

Hier volgt een procesbeschrijving van het onderzoek aan de hand van de doorlopen fasen volgens Appreciative Inquiry.

- **Define**

Er is gestart met de vorming van een kernteam bestaande uit:

- Drie vertegenwoordigers van) inwoners
- Professionals en/of beleidsmedewerkers (vanuit zorginstelling Het Baken, IJsselheem, SWH, Triada, gemeente Hattem)
- Een kwartiermaker
- Een onderzoeker

Het kernteam functioneerde als projectteam. Gedurende de uitvoer van dit onderzoeksproject hebben er tien fysieke en/of online bijeenkomsten plaatsgevonden met het kernteam. In elke fase van het onderzoek heeft het kernteam input geleverd en feedback gegeven op vragen, stukken en resultaten. Ook heeft het team meegedacht over de inhoud van plenaire inspiratiesessies. Daarnaast droegen zij bij aan het werven van respondenten, het uitnodigen van contacten voor de inspiratiesessies en leverden zij een actieve bijdrage aan de avond zelf (zoals organiseren, faciliteren, presenteren).

In deze eerst fase van het onderzoek stond ‘Define’ (het verwoorden) centraal. Hier gaat het om het benoemen van positieve kernthema’s (waar draait het om?), in kaart brengen wie bij de volgende fasen betrokken moeten worden en afbakening van de behoefte rondom samenredzaamheid. Binnen het kernteam is nagedacht over wat Hattem beoogt met het project en wat we precies aan data op zouden willen halen in de gesprekken, en met welke inwoners.

- **Dream**

Dit betreft de fase van verbeelden. Het ontwikkelen van een gezamenlijke visie op wat zou kunnen zijn (welke toekomst wensen we- met meerdere beelden). Om zicht te krijgen op beelden van inwoners van Hattem is in deze fase gestart met de gesprekken met inwoners. Dit onderdeel liep gedurende alle fasen door. Daarnaast is in deze ‘Dream’ fase een eerste inspiratiebijeenkomst georganiseerd.

Het doel van de eerste inspiratiebijeenkomst was om deelnemers te informeren over het project, duidelijk te maken wat we er als kernteam mee wilden beogen en hoe we dat samen met de deelnemers zouden willen bereiken. Na een kort plenair deel waarin deze zaken uiteen werden gezet volgde een interactieve invulling van de bijeenkomst middels de World Café methode (Eelderink, 2021). De deelnemers zijn uiteen gegaan in kleine groepjes, die bestonden uit verschillende partijen (inwoner, gemeente, organisatie, bedrijf). Zij gingen met elkaar in gesprek over het thema, in de vorm van vooraf opgestelde vragen. Tot besluit gaf elk groepje een terugkoppeling over hetgeen zij hadden besproken (zie bijlage 5).

- **Discover**

Deze fase staat in het teken van waarderen van wat al aanwezig is, ‘waar werkt het en wat zijn de succes factoren?’. Dit onderwerp stond dan ook centraal in de tweede inspiratiebijeenkomst, met het doel om zicht te krijgen op- en aan te sluiten bij wat al werkt in Hattem.

Gezien een groot aantal nieuwe deelnemers aan de bijeenkomst is gestart met een plenair deel waarin een korte samenvatting werd gegeven van de eerste avond en een terugkoppeling van de toen verzamelde input. Ter inspiratie hebben vervolgens twee inwoners, die actief zijn op het gebied van inwonersinitiatieven, een korte inhoudelijke presentatie gegeven over een succesvol initiatief waarbij zij betrokken zijn. Ook heeft een relatief nieuwe inwoner haar eigen ervaringen gedeeld, wat betreft wat zij

mist op het gebied van omzien naar elkaar in Hattem, om het bewustzijn op dit vlak te bevorderen. Daarna is samen met de deelnemers, middels de World Café methode (Eelderink, 2021), in kaart gebracht wat er al loopt en werkt rondom samenwerking, naar elkaar omzien en wat voor elkaar betekenen in Hattem. Tot besluit gaf elk groepje een terugkoppeling over hetgeen zij hadden besproken (zie bijlage 6).

- **Design en Deliver**

In deze fases gaat het om samen ontwerpen van de gewenste toekomst (het bepalen van de eerstvolgende bestemming) en het vertalen van plannen naar concrete acties. In de derde inspiratiebijeenkomst zijn deze twee fases enigszins gebundeld en werd ingezet op het gezamenlijk bepalen en vormgeven van plannen om de samenredzaamheid in Hattem te vergroten. De focus lag op 'Design', als vervolg op dit project wordt de 'Deliver' fase verder uitgewerkt.

Ook voor deze derde bijeenkomst waren er weer veel (nieuwe) aanmeldingen. De bijeenkomst begon plenair, met een korte samenvatting van het doel van de inspiratiebijeenkomsten en een terugkoppeling van de verwerking van de opbrengst van de tweede bijeenkomst. Daarna is samen met de deelnemers, middels de World Café methode (Eelderink, 2021), voortgeborduurd op deze opbrengst en zijn er per groep concrete plannen opgesteld. Tot besluit gaf elk groepje een terugkoppeling over hetgeen zij hadden besproken (zie bijlage 7) en werd aan deelnemers gevraagd om hun eigen contactgegevens per plan achter te laten, zodat er vervolg aan kan worden gegeven.

5. Resultaten van het onderzoek 'Goed ouder worden in Hattem'

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek beschreven aan de hand van de hoofdtopics in de gesprekken (Ouder worden; Omzien naar elkaar; Samenredzaamheid) en de onderzoeksvragen.

5.1 Ouder worden

❖ **Ouderenhuisvesting**

'Hoe ziet u uw toekomst voor zich als u ouder wordt?' vormde de openingszin bij de gesprekken. In de antwoorden die de respondenten hierop gaven stond het thema 'wonen' centraal. Veel respondenten zouden graag zo lang mogelijk thuis willen blijven wonen en denken dat dat met wat aanpassingen ook wel zou kunnen. Tegelijkertijd zijn er veel respondenten die aangeven dat ze graag kleiner willen (gaan) wonen. Ze denken daarbij vaak aan een wat kleiner appartement, een woongemeenschap met goede faciliteiten in de buurt, waar jong en oud door elkaar woont, of aan een soort Knarrenhof. Vrijwel alle respondenten noemen verhuizen in Hattem naar dit soort woningen echter niet mogelijk. *'Je zit ook een beetje vast in je huis. We hebben een groot huis, dat is jammer eigenlijk. Hier kan een heel behoorlijk gezin wonen. Maar ja, er is ook niets anders' (resp. 16).* De meeste respondenten zien huisvesting als hun grootste zorg naar de toekomst toe. *'Je kunt in Hattem niet oud worden. Er zijn geen (woon)voorzieningen hier' (resp. 26).* En *'De nood is hier heel hoog, dat is gruwelijk mis gegaan hier in Hattem'(resp. 23).* Hoewel de meeste respondenten al heel lang in Hattem wonen voelen steeds meer zich genoodzaakt om buiten Hattem te gaan zoeken naar geschikte woonruimte. *'Een hele hoop mensen gaan Hattem uit, moeten Hattem uit, omdat hier gewoon niet gebouwd is' (resp. 19).* En *'Mijn man die zegt, dan gaan we maar naar Zwolle, maar ja, we hebben hier alle clubs en verenigingen. Wat als één van de twee nu wegvalt?' (resp. 9).*

❖ **Zorg en samenleving**

De druk op zorg, weinig plek en toenemende vergrijzing worden als belangrijke punten van zorg genoemd. *'Mensen moeten langer thuis wonen, want er is geen andere mogelijkheid. Er is geen mogelijkheid voor mensen om naar de Bongerd te gaan' (resp. 8).* En *'Als je lichamelijk minder wordt, dan kan je aanpassingen in huis doen. Maar als je geestelijk minder wordt (zoals mijn vader die dement werd), dan heb je denk ik wel een beetje een probleem hier. Want er is maar heel beperkt plek' (resp. 10). 'Ik vind het wel zorgelijk, de zorg moet steeds meer inleveren, ja wie moet er op een gegeven moment nog voor je zorgen?' (resp. 20).* En *'Als ik niks meer kan, waar moet je dan heen? De kinderen zijn allemaal druk' (resp. 28).*

Ook individualisering in de samenleving wordt zorgelijk gevonden. *'Stel het wordt nog individualistischer, dat niemand meer contact heeft met elkaar. Dat je bij wijze van spreken naast een buurman woont die ook 87 is en niks meer kan of het huis niet meer uit komt. Dan is het heel lastig denk ik om contact nog met elkaar te maken' (resp. 14).* Veel ouderen vinden bovendien dat hun kinderen te druk zijn om van hen te kunnen verwachten dat zij hen kunnen ondersteunen. *'De wereld is heel anders geworden, iedereen is veel drukker en veel gekker. En dan is het natuurlijk de vraag, en dat hangt ook af van de hulp die je in de toekomst nodig hebt, kunnen ze (de kinderen) het bolwerken? En willen ze dat?' (resp. 1).*

Daarnaast ervaren verschillende inwoners veel moeite bij het verkrijgen van zorg en ondersteuning vanuit de gemeente en is er behoefte aan het verkrijgen van laagdrempeligere informatie en contact. *'De gemeente Hattem heeft een loket nodig waar mensen heel makkelijk even binnen moeten kunnen lopen voor hulp' (resp. 26).*

- **Afhankelijkheid en het voorkomen ervan**

Afhankelijk worden en (niet professionele) hulp vragen lijkt/vinden de meeste respondenten lastig. *'Ik vind het denk ik lastig om iemand toe te laten, dat is makkelijker in professionele sfeer denk ik om hulp toe te*

laten. En het is denk ik sowieso lastig, want je verliest je eigen regie dan ook. Ik voel me heel bezwaard als je iets van iemand vraagt, van vrienden of familie voelt anders dan van buren of zo' (resp. 14). En *'Ik wil niet afhankelijk zijn. En je bent bang om te zeuren, dat wil je niet. Er is al genoeg ellende, dus niet zeuren. Proberen te denken in oplossingen' (resp. 27).* Veel respondenten willen alles graag zo lang mogelijk zelf blijven doen *'Ja, mijn persoonskenmerk is heel lang dingen zelf blijven doen. Dus het zal bij mij ook wat langer duren voordat ik om hulp vraag'* (resp. 24). Sommige respondenten reageren gelaten. *'Ja, het zij zo, als het zo is dan is het zo. Als het je overkomt dan moet het je overkomen' (resp.15).* En *'Gewoon, als ik niet meer kan ben je gewoon afhankelijk van iemand. En dan moet je je daar gewoon bij neer leggen. Als ik niet kan, dan kan het niet' (resp. 21).* Anderen denken er helemaal niet over na *'Gewoon doorgaan, gewoon dingen blijven doen. Ik denk daar helemaal niet over na'.*

De meeste respondenten lijken zich bewust van wat ze zelf kunnen doen om te voorkomen dat ze afhankelijk worden van hulp en zijn actief op dit vlak. Dat gaat van het treffen van aanpassingen in huis, tot het zorgen voor lichamelijk en geestelijk welzijn. *'We hebben in het verleden ook wel, als er iets in huis was, gezegd van pas het ook aan op de toekomst. Dat je dus ook je toilet wat hoger zet, dat soort praktische dingetjes. En we gebruiken ook materialen die minder onderhoud nodig hebben, je kunt het nu doen. Je kunt je best doen om bewust te leven. Blijf niet zitten, beweeg en zoek een doel' (resp. 4).* En *'We proberen zo gezond mogelijk te leven en te bewegen' (resp. 20).*

- **Voorzieningen en leefomgeving**

Om goed zelfstandig ouder te kunnen worden in Hattem vinden inwoners goede voorzieningen en een toegankelijke veilige leefomgeving belangrijk. *'Goede voorzieningen in Hattem, goed winkelaanbod en plekken voor ontmoeting' (resp. 24).* Een aantal respondenten ervaren/zien problemen op dit vlak. *'De kinderkopjes hier in Hattem daar kan ik niet overheen met de rollator. Er is veel verkeersonveiligheid in Hattem. Ik had laatst dat iemand mij wou slaan toen ik met mijn rollator overstak, terwijl ik voorrang had. Dan denken ze dat ze daar recht op hebben' (resp. 17).* En *'Bestrating, bloembakken, terrassen maken het voor voetgangers moeilijk, het centrum onveilig en moeilijk bereikbaar' (resp. 38).* En *'We hebben hier in Hattem een parkeerprobleem. Als je een boodschap moet doen is het lastig om je auto of fiets te parkeren. De parkeertijd is veel te kort of parkeerplekken zijn te ver weg voor mensen die niet makkelijk meer kunnen lopen. Er moet meer beschikbaar komen voor ouderen'.*

Verschillende respondenten vinden dat klachten over leefomgeving of voorstellen voor (verbetering van) voorzieningen niet opgepakt worden. '*Voorstellen die ik doe om voorzieningen in Hattem te verbeteren, daarvan heb ik het gevoel dat dat niet serieus wordt opgepakt door de gemeente (bijvoorbeeld plaatsing van trapjes, bankjes, bestrating, onveilige fietspaden, stoepen en rotondes, gevaarlijke paaltjes waar mensen opbotsen, ontbreken van openbare toiletten, parkeerproblemen etc.). Vanuit het cultuurfonds willen wij wel dingen betalen, maar de wil ontbreekt om er iets mee te doen vanuit de gemeente' (resp.38).*

Sommige respondenten hebben het idee dat het maatschappelijk belang ondergeschikt is aan individuele belangen. *'Jammer dat nieuwbouw voor ouderen steeds wordt tegengehouden door omwonenden. Dat gebeurt al jaren. Zelfs door mensen die er niet eens op kijken' (resp. 39).* En *'Burgers houden veel tegen in Hattem maar, gemeenschappelijk belang gaat boven individueel belang vind ik' (resp.38).*

5.2 Omzien naar elkaar

- **Omzien naar elkaar - Hattembreed**

Op de vraag 'Wat vindt u ervan als inwoners van Hattem omzien naar elkaar en meer met elkaar voor elkaar zorgen?' reageren de meeste respondenten positief. '*Dat is alleen maar goed, als mensen dat kunnen en willen' (resp. 2).* En '*Ja, dat zou ik fantastisch vinden. Maar daarentegen moet je elkaar vrij laten. Maar dat zou heel goed zijn' (resp. 26).* Wat respondenten verstaan onder 'omzien naar elkaar' is

divers. *'We praten met elkaar en op die manier hebben we steun aan elkaar, omdat we allemaal in het zelfde schuitje zitten. En dat is fijn. Ik heb ook goed contact met de mensen aan de overkant. Ik repareer dingen voor anderen en we doen elkaars vuilnisbakken. Hier gaat het vanzelf. Als hier de gordijnen te lang dicht zijn komt de buurman kijken' (resp. 3).* En *'En we helpen buren die dat nodig hebben met simpele praktische dingetjes, als de vlag ophangen. En als mensen vervoer nodig hebben, helpen we wel. Dan halen en brengen wij ze' (resp. 11).* En *'Dat vind ik een goed idee. Dat was vroeger ook altijd heel normaal om te doen. Door beleid van de overheid is dat langzamerhand verdwenen' (resp. 17).*

Sommige respondenten vinden dat van omzien naar elkaar in Hattem al sprake is. '*In Hattem was het altijd zo dat er veel naar elkaar werd omgekeken, zeker authentieke Hattemers. Niet alleen vanuit de kerk maar ook vanuit de buurt' (resp. 15).* En *'Als er wat is staan ze hier in Hattem wel voor elkaar klaar, maar dan moet je het wel aangeven. Want ze zijn hier wel ieders op zich, het is niet elkaar overlopen' (resp. 21).* Anderen zien het weer anders *'In deze buurt gebeurt dat wel, maar niet Hattembreed' (resp. 11).* Ook zien respondenten veel omzien naar elkaar in praktijk gebracht vanuit kerken (ook niet leden/gelovigen) en in het verenigingsleven. *'Bij de Open Poort, daar houden ze je goed in de gaten' (resp. 8).* En *'Wij zijn niet kerkelijk, maar mijn vader sluit aan bij de Open Poort bij het eten, daar bij de kerk. Hij gaat naar nog weer andere dingen en hij voelt zich daar heel erg op zijn gemak dus. Dat vind ik wel heel mooi om te zien, dus daarin zie ik in dat stukje heel veel saamhorigheid en openstellen dus.*

- **Omzien naar elkaar - op straat-/buurtniveau**

De meeste respondenten hebben enige vorm van contact met hun buren, soms is het georganiseerd en soms op eigen initiatief. Er zijn bijzonder actieve buurten en buurten waarin er weinig tot niets gebeurt. Als voorbeelden van activiteiten in de buurten/straten wordt het volgende genoemd: Buurt(nieuwjaar)borrel, buurt bbq, burendag, koffie-ochtenden, sportieve activiteiten, speeltuinvereniging activiteiten, preventie- en buurtapp etc.

De mate waarin respondenten het omzien naar elkaar ervaren in hun eigen straat verschilt nogal, van *'In deze buurt kijken we naar elkaar om'* (resp. 38) tot '*In de straat is dat wel matig' (resp. 40).* Het lijkt samen te hangen met het type buurt (koop-/huurwoningen) en het verloop. Met name in buurten met huurwoningen lijkt het contact minder. *'Om mij heen wonen vluchtelingen, maar daar heb ik weinig contact mee, het wisselt nogal qua bewoners' (resp. 7). En 'Ik denk dat hier in de buurt iedereen heel erg op zichzelf is. Ik woon hier nu twintig jaar en er zijn ook al heel veel wisselingen geweest wel. Er waren wel plannen om met elkaar dingen te doen, dat je elkaar beter kent, maar het komt er niet van' (resp. 10).* Ook lijkt het samen te hangen met hoe lang de mensen er al wonen, de inrichting van de buurt en de samenstelling van de buurt (jong/oud*). 'We wonen redelijk ver uit elkaar, dus er is niet heel veel contact. En er zijn ook best wel veel ouderen in de wijk. We hebben af en toe contact, maar we zien elkaar niet heel vaak op straat. Maar we wonen hier ook nog niet zo lang, ongeveer 1,5 jaar' (resp. 35).* En *'Vooral toen wij de kinderen klein hadden, toen kon ik heel goed bij mijn buren terecht' (resp. 13).* Daarnaast speelt de aanwezigheid van initiatiefnemers in de buurt een belangrijke rol. *'Of samen koken voor een buurvrouw die in het ziekenhuis ligt. Zowel de jonge als oudere buren doen mee met dit soort dingen. En wij proberen dat ook te stimuleren, door mensen aan te spreken op straat bijvoorbeeld. Of mensen die hier nieuw komen te wonen welkom te heten. En dat soort dingen wordt door de mensen altijd erg gewaardeerd' (resp.12).*

Sommige respondenten zien een bepaalde terughoudendheid vanuit Hattemers naar nieuwkomers en een sterke gerichtheid op familie. *'Ik denk dat het (omzien naar elkaar) nog wel redelijk goed gebeurt. Dat gevoel heb ik wel. Ja, niet in alle wijken, dat hoor ik ook wel de laatste tijd. Als mensen nieuw ingekomen zijn hier dan ligt het wel een beetje aan welke mensen komen' (resp. 16).* En *'Hattem is sterk familie minded. Dat merken we in de kerk ook wel, dat de familiestructuur prevaleert boven de kerkelijke structuur bij wijze van spreken. Je merkt sterk dat mensen erg veel met hun familie bezig zijn. en als je dan geen familie hebt, dan moet je wel moeite doen om een kring op te bouwen zeg maar' (resp. 17).* En *'Het is*

ingewikkeld, van wie ken je en van waaruit ken je een persoon. Want is het gewoon een vage kennis, of is het gewoon iemand die dicht bij je familie staat, dat maakt altijd wel verschil. Maar als er hulp nodig is, dan is er altijd wel iemand bereid om te helpen' (resp. 34).

Hoewel de meeste respondenten positief staan tegenover 'omzien naar elkaar', zijn er ook respondenten die in dit kader spreken van negatieve ervaringen. Bijvoorbeeld door weinig begrip voor hun situatie vanuit hun buurt/netwerk en door ervaren druk/oordelen/bemoeizucht van anderen. *'Ik vind het lastig dat iedereen wat vindt van wat ik doe en welke keuzes ik maak. Bijvoorbeeld hoe ik met mijn man om ga als mantelzorger. Dat ik heel veel commentaar over mij heen krijg van anderen die vragen van, waarom doe je dat en dat. Dan ga ik mezelf verdedigen en vorig jaar kon ik er niet meer tegen. Toen heb ik bij de praktijkondersteuner van de GGZ geleerd om hier beter mee om te kunnen leren gaan. Anderen weten het altijd beter en er is weinig begrip van anderen' (resp. 31).*

- **Belangrijke elementen**

Wederkerigheid op dit gebied wordt gezien als belangrijk. *'Omzien naar elkaar betekent dat ik ook om moet zien naar een ander. En dan krijg je zelf terug wat je uitstraalt, zeg ik altijd. En dat vind ik wel eens zielig. Mijn buurvrouw hier, die is 60 denk ik, die gaat elke dag bij haar zus eten en kan zelf nog geen water koken, maar woont hier wel. Maar die zal nog weleens eenzaam zijn denk ik, want ze praat verder met niemand' (resp. 23).* Ook het beschikken over sociale vaardigheden wordt in dit kader genoemd als essentieel. *'Maar ik zie heel veel ouderen die alleen zijn. Die wonen dan wel keurig in een rijtjeshuis, zitten tussen de mensen en niemand heeft tijd. Je hebt heel veel buren die elkaar niet spreken. Ik zie ouderen die gewoon heel prettige ouderen zijn, die gewoon makkelijk contact maken met de buurt, die zie je dan ook vaak nog wel bloeiend in de buurt staan. Maar als je dat zelf niet in je hebt, dan strand je. Ook in een rijtjeswoning' (resp. 24).*

- **Belemmeringen**

Respondenten noemen veranderingen in de samenleving als grootste belemmering voor omzien naar elkaar. *'Iedereen is veel meer op zichzelf geworden. Maar dat ligt ook aan de tijd waarin je zit' (resp. 27).* De toenemende individualisering en jongere generaties die beiden veel (moeten) werken worden gezien als belangrijkste redenen voor weinig onderling contact. *'Aan de andere kant van de straat wonen jongere mensen, maar die hebben nergens tijd voor, tegenwoordig moeten ook vrouwen werken. Die moeders nu zijn hartstikke druk, ook in de zorg. Zoals mensen vroeger voor elkaar konden zorgen en dat heel normaal vonden (omdat vrouwen nog tijd hadden), dat kan dus nu niet meer' (resp. 8).* En *'Ik kan me ook wel voorstellen dat als je als oudere in een wat jongere buurt woont, dat je je dan misschien wel een beetje eenzaam kunt voelen. De jonge mensen werken natuurlijk allemaal' (resp. 16).* En *'De maatschappij is zo gemaakt dat iedereen moet werken. Er moet ook gewoon geld op tafel komen. Anders kan het niet meer, dan kunnen ze niks meer doen (wonen en zo)' (resp. 28). En 'Mensen zijn veel meer op zichzelf. Dat merk je ook bij je kinderen. Maar het heeft eigenlijk te maken met dat je allebei werkt, alle mensen zijn moe en druk. Ik merk dat wij met z'n allen daarin een grote verandering hebben meegemaakt in de loop van ons leven' (resp. 30).*

- **Verschillen tussen generaties**

Daarbij zien respondenten ook een veranderde mentaliteit bij jongere generaties die haaks staat op omzien naar elkaar. *'Als je ziet in bepaalde situaties, maar ook in een uitgaansgelegenheid, hoeveel er gewoon straal langs elkaar heen lopen, dat het eigenlijk niet zo sociaal meer is de laatste jaren. Het is allemaal heel erg 'kloetjes'* (kluitjes) *in die zin, het is alleen je vriendenkringetje en daarbuiten praat je met niemand. Dat denk ik dat ik wel heel erg zie onder de jeugd, dat dat een ding is van tegenwoordig' (resp.37).* En *'Er zijn hier jongelui tegenover gekomen. En in het begin heeft mijn vrouw er nog een bloemetje gebracht. Maar je krijgt gewoon geen reactie terug. En toen hebben we hem een keer op straat*

getroffen en een praatje gemaakt, maar als ik hem nu tegenkom zou ik hem niet herkennen bij wijze van spreken. Van de jeugd uit krijg je eigenlijk niet of nauwelijks contact hier in de buurt. Ze werken beiden, dus beiden zijn druk, druk, druk. En dan 's avonds moeten ze vaak nog dingen voorbereiden, dus een sociaal leven hebben ze nu veel minder. Zeker als je kinderen hebt. Dus dat is een hele andere wereld dan waar wij in grootgebracht zijn' (resp. 19).

- **Verbeterpunten**

Als verbeterpunt op het gebied van 'omzien naar elkaar', wordt meer aandacht gevraagd voor mensen zonder goed netwerk. '*Vooral ook voor mensen die geen familie hebben of alleen staan is het van belang dat we daar in Hattem oog voor hebben en gaan helpen' (resp. 1).* Ook is er behoefte aan meer inzicht in wat anderen nodig hebben en hoe je zou kunnen helpen. *'Ja, hoe kom je er achter dat iemand ergens behoefte aan heeft, dat vind ik wel eens een keer lastig. Dat zou ik best wel eens meer, dat dat in de openbaarheid komt. Of dat je bijv. iemand hebt die weet welke mensen eenzaam zijn en dat jij dan als vrijwilliger je daar kunt aanmelden. Dat mis ik wel eens' (resp. 13).* Daarnaast zou een wat meer open houding naar elkaar op prijs worden gesteld. *'In Hattem voel ik soms wat geslotenheid. Dat merkte ik in de kerk een beetje, een soort gesloten gemeenschap. Dat je niet gelijk er binnenkomt. En in Hattem merk ik wat terughoudendheid, niet gelijk hoi zeggen of zo, als je op straat loopt' (resp. 14).*

5.3 Samenredzaamheid

- **Burenhulp**

De meeste respondenten denken dat zij bij hun buren terecht kunnen als zij hulp nodig hebben. Dan gaat het meestal om praktische zaken. Sommige respondenten geven aan dat zij niet bij hun buren terecht kunnen voor hulp. Vaak heeft het dan te maken met de samenstelling van de buurt en de opstelling van buren. *'Nee, ik ben de jongste in dit complex. Ik ben wel eens gevallen en ze konden mij niet overeind helpen. Toen is iemand aan de overkant gebeld en lukte het wel. Maar die zijn heel druk en altijd weg, dus daar kan je niet op vertrouwen (resp. 3).* En *'Nee, alle buren hier zijn al oud. Ik kan aan buren niet vragen van, kan je me helpen. En ze hebben zelf ook allemaal dingen. En de rest werkt allemaal zo'n beetje' (resp. 18).*

- **Overige hulpbronnen**

Veel respondenten kunnen terecht bij hun netwerk voor hulp (kinderen, familie, vrienden, kennissen uit de kerk/verenigingen). '*Ik heb een enorm netwerk in Hattem. Als je hier 40 jaar hebt geleefd en gewerkt in Hattem' (resp.15).* Enkelen hebben geen netwerk waarop zij terug kunnen vallen. *'Ik zou niet weten bij wie' (resp. 8).*

- **Zorgen voor elkaar**

Een klein deel van de respondenten zorgt momenteel voor anderen. Dat varieert van het brengen van een bezoekje of boodschappen doen tot bijvoorbeeld de verzorging van een zieke partner of familielid. Op de vraag of respondenten meer voor anderen zouden kunnen en willen betekenen antwoorden de meesten positief. *'Ja, als iets op je pad komt doe ik dat. Vooral in het praktische, rijden of zo' (resp. 4).* En *'Ja hoor, daar zijn we nog best wel zoekende in. Je wilt je niet teveel binden. En aan de andere kant wil je best wel, tafeltje dekje, of zulk soort dingen, 1x in de zoveel tijd rijden, of fietsen met iemand uit de Bongerd bijvoorbeeld'.* Verschillende respondenten geven aan zich niet teveel te willen verplichten. *'Maar ik moet mezelf ook wel beschermen, want het moet leuk blijven zeg ik altijd' (resp. 1).* En *'Nou ja, we kunnen nu al bijna niet op vakantie door alle verplichtingen die we hebben. En moet je dan nog meer doen? We hebben al teveel verplichtingen. Er zijn grenzen vind ik' (resp. 20).* Anderen zijn te druk met hun werk of zien het vanwege hun eigen situatie (bijvoorbeeld ziekte of ouderdom) niet echt zitten. *'Nee, ik ben blij dat ik alles zelf nog een beetje kan doen, (resp.18).* Ook vinden sommigen zorg voor anderen meer een ding voor

professionals. *'Dat vind ik eigenlijk een moeilijk onderwerp. Ik zou niet weten wie moet ik verzorgen en wie verzorgt mij? Dat moet toch door degene die ervoor geleerd heeft?' (resp. 33).*

De meeste respondenten denken aan het bieden van allerhande praktische hulp bij zorgen voor anderen. Lichamelijke verzorging gaat voor de meesten echter te ver. *'Geen lichamelijke verzorging of zo (Ik heb ook smetvrees)' (resp. 2).* En *'Persoonlijke verzorging van mensen daar ben ik niet zo goed in. Die confrontatie ga ik liever niet aan' (resp. 23).* Voor sommigen hangt het ook samen met de aard van de relatie die het betreft. *'Ik vind het wel belangrijk dat je inwoner blijft en dat je je geen hulpverlener voelt. En misschien druk voelt als iemand zich niet lekker in zijn vel voelt. En dat het teveel energie gaat kosten en buiten je bereik ligt. Medische dingen en wassen/aankleden zou ik niet voor iedereen willen doen, maar dat ligt aan de band die je met iemand hebt' (resp. 14).*

De vraag 'Wat zou u zelf niet van een ander willen vragen', levert een zelfde beeld op. *'Ik zou het vooral fijn vinden dat er omgezien naar me wordt en gezien word, dat vind ik het belangrijkst. En liever niet helpen met wassen/aankleden en medische dingen' (resp. 14).* En *'Als het zo is dat ik helemaal afhankelijk ben en dat ze m'n achterste moeten afvegen, dan moet de dokter ingeschakeld worden. En die doet het ook, althans dat zegt ze nu. Als het zo zinloos is dan hoeft het voor mij niet meer' (resp. 25).*

5.4 Resultaten met betrekking tot onderzoeksvragen

De volgende vraag stond centraal in dit onderzoek:

Hoe kunnen de verschillende betrokkenen binnen de proeftuin 'Hattem' samen tot een gedragen werkwijze komen voor de opzet en uitvoering van een behoeftepeiling in Hattem?

Concreet ging het om de volgende deelvragen:

1. **Wat is een goede werkwijze om samen met inwoners tot bewustwording, inzicht en plannen voor de bevordering van het 'omzien naar elkaar' te komen?**

Gedurende het project hebben in de proeftuin 'Hattem' gesprekken plaatsgevonden met inwoners van Hattem en zijn er daarnaast drie inspiratiebijeenkomsten gehouden waarvoor alle relevante partijen uitgenodigd zijn om deel aan te nemen (inwoners, professionals, beleidsmedewerkers, ondernemers en vertegenwoordigers van stichtingen of verenigingen in Hattem). Het doel hiervan was om tot een door de kern zelf gedragen plan te komen met concrete activiteiten om de samenredzaamheid in de gemeenschap te bevorderen.

Vanuit de gesprekken met inwoners kwam het beeld naar voren dat veel respondenten weinig vertrouwen hebben in de wijze waarop met hun input wordt omgegaan in Hattem. *'Het speelveld dat verandert regelmatig en dit aspect (nadenken over goed ouder worden in Hattem) dat ook regelmatig gecommuniceerd wordt, er komt vaak zo weinig uit. Er wordt vaak heel veel besproken en weinig resultaat behaald (resp. 1).* En *'Het allerbelangrijkste vind ik eigenlijk, wat gebeurt hier nou mee? Toen ons in de groep de vraag werd gesteld wie wil meedoen, kwam de reactie; maar dat hebben we toch al zo vaak gedaan?' (resp. 15).* En *'Wat mij betreft zou de gemeente het stadium van onderzoeken voorbij moeten zijn. Wat hier in Hattem mankeert is woonruimte voor ouderen. De ouderenhuisvesting is hier ronduit slecht. En er zit geen enkel doorpakkend initiatief. Het is alleen maar praten en onderzoeken doen, maar niet doorpakken' (resp. 22).*

Ook gaven verschillende respondenten aan dat de toegankelijkheid van de gemeente te wensen over laat. Dat betreft met name communicatie, taalgebruik, daadkracht en toepassing van regelgeving. '*Bij de gemeente praten ze hele middagen over van alles en nog wat, maar er komt niets van de grond. Als je hier in Hattem een rolstoel wil hebben, dat hebben we meegemaakt met mijn schoonouders, dan ben je een halfjaar onderweg. Want dit is een formulier, dat klopt niet, dit moet anders. Je moet behoorlijk ontwikkeld zijn om dingen te snappen hier hoor' (resp. 26).* En *'Het systeem van de gemeente is verstikkend om*

dingen voor elkaar te krijgen. De gemeenteraad is verdeeld en ambtelijke ondersteuning is onvoldoende. Medewerkers en wethouders komen van buiten en kennen de situatie onvoldoende' (resp. 38).

Ook in de inspiratiebijeenkomst kwamen dit soort geluiden naar voren, maar daarnaast lieten verschillende deelnemers ook weten de bijeenkomsten te waarderen en blij te zijn met de input die zij konden leveren.

2. **Op welke bestaande initiatieven in gemeente Hattem kunnen we aansluiten om de behoeften van burgers die er aan ondersteuning en samenwerking is goed in beeld te krijgen?**

In de gesprekken met inwoners werden door vrijwel alle respondenten diverse inwonersinitiatieven genoemd, die zij kenden, waaraan zij deelnamen of waarbij zij betrokken waren. Ook de input vanuit de eerste en tweede inspiratiebijeenkomst (zie bijlage 5 & 6) geeft een beeld van een groot aantal initiatieven die er al zijn in Hattem. Naast inwonersinitiatieven werden ook professioneel georganiseerde initiatieven genoemd die het 'omzien naar elkaar' in Hattem bevorderen. Daarnaast werd nagedacht over wat werkt en succesfactoren van initiatieven.

De genoemde initiatieven zijn onderverdeeld in algemene initiatieven op het gebied van zorg en ondersteuning, en initiatieven op het gebied van bewegen, buurt, evenementen, kerken en verenigingen, ontmoeting, eten drinken, wonen en overig. Voorbeelden van initiatieven die vaak genoemd werden waren: SWH; Het Spoorboekje; Stichting voor Mekaar; sportclubs; burendag; festivals; koffieochtenden; gezamenlijke maaltijden en ontmoetingsruimten.

Deelnemers konden daarnaast aangeven wat er volgens hen nog aan initiatieven miste en waar zij precies behoefte aan hadden. Hieruit kwam naar voren dat er behoefte is aan een soort platform dat duidelijk inzicht biedt in alle verschillende initiatieven die er zijn. Ook bleek behoefte aan een eenvoudig stappenplan waarmee een initiatief zou kunnen worden opgezet en duidelijkheid over eventuele ondersteuning vanuit de gemeente of andere organisaties om succesvolle initiatieven te kunnen ontplooien.

3. **Wat kunnen we leren van andere initiatieven?**

In de tweede inspiratiebijeenkomst hebben twee initiators van inwonersinitiatieven elk een presentatie gegeven over een succesvol initiatief waarbij zij in Hattem betrokken zijn (dit betreft Stichting voor Mekaar en de Buurtsoos). Dit bleek inspirerend te zijn voor andere deelnemers aan de bijeenkomst. Er werd aan de initiators gevraagd om op basis van hun ervaringen een eenvoudig stappenplan op te stellen waarmee een nieuw initiatief zou kunnen worden opgezet, *'zodat niet iedereen opnieuw het wiel hoeft uit te vinden'.* Ook kregen deelnemers in de inspiratiebijeenkomsten meer zicht op de verschillende initiatieven die er al zijn in Hattem, wat het precies beoogt en wat het op kan leveren. Verschillende inwoners gaven aan dat zij in hun eigen buurt of Hattembreed ook graag een beweging in gang zouden willen zetten en initiatieven naar behoefte uit zouden willen rollen. Zie ook de input uit de derde bijeenkomst (bijlage 7).

4. **Wat zijn inhoudelijk en procesmatig uitkomsten van dit proces?**

Het project is gestart met het voeren van gesprekken met inwoners van Hattem. De behoeften van de inwoners op het gebied van 'Goed ouder worden in Hattem' stonden hierin centraal. Uit de resultaten blijkt dat deelnemers aan het onderzoek allereerst denken aan 'wonen', bij de vraag hoe zij hun toekomst voor zich zien. Er zijn veel zorgen over onvoldoende passend woonaanbod voor ouderen in Hattem, wat maakt dat goede kennissen/buren uit Hattem vertrekken. Ook zijn er zorgen over weinig zorgplekken in verpleeghuizen, over toenemende individualisering in de samenleving en overvolle agenda's van jongere generaties. Het maakt dat ouderen vaak geen beroep willen doen op hulp of zorg willen hun kinderen en er niet zeker van zijn of er wel voldoende zorg voor hen zal zijn als ze het nodig hebben.

Deelnemers aan het onderzoek staan over het algemeen erg positief tegenover het idee om meer ‘om te zien naar elkaar’. Er is veel verschil in de mate waarin dat op dit moment door hen in Hattem wordt ervaren. De meesten hebben wel enige vorm van contact met buren en/of hebben een goed netwerk in Hattem. Voor nieuwkomers en/of mensen zonder goed netwerk is het vaak lastig om met anderen in contact te komen.

Deelnemers aan het onderzoek geven aan best bereid te zijn om dingen te doen voor anderen. Dat betreft met name praktische zaken (als boodschappen doen, vervoer, koken etc.). Veel deelnemers willen (liever) geen medische en/of fysieke zorgtaken verrichten voor anderen of zelf ontvangen van niet professionals.

Ondanks een aanvankelijk kritische houding van veel respondenten ten opzichte van het project hebben 41 inwoners van Hattem de moeite genomen om vrijwillig en zonder vergoeding deel te nemen aan de gesprekken. Hieruit blijkt dat het thema ‘goed ouder worden in Hattem’ leeft onder deze inwoners en door hen gezien wordt als belangrijk. Door de gesprekken heen lijkt bij het merendeel van de respondenten het bewustzijn en inzicht toegenomen op het gebied van ‘omzien naar elkaar’ en waarom dat in dit kader belangrijk is. Dit blijkt ook uit het feit dat een aanzienlijk deel van de respondenten na uitnodiging tijdens de gesprekken ook deel heeft genomen aan inspiratiebijeenkomsten, die parallel aan de gesprekken zijn gehouden.

Omtrent het thema ‘omzien naar elkaar’ lijkt ook het bewustzijn van deelnemers aan de inspiratiebijeenkomsten toegenomen. Mede middels de gekozen bottom up aanpak, de invulling van de bijeenkomsten en de gebruikte werkvormen lijkt er bij een groot deel van de deelnemers een soort hoop en verwachting te zijn ontstaan dat er met ondersteuning van de gemeente en in samenwerking met organisaties concrete stappen gezet kunnen worden om ‘omzien naar elkaar’ en ‘goed ouder worden in Hattem’ te bevorderen. Ook noemden deelnemers de inspiratiebijeenkomsten onderling verbindend en lijkt er sprake van een groeiend enthousiasme om hier gezamenlijk in Hattem mee aan de slag te gaan.

6. Aanbevelingen voor het vervolg

In dit hoofdstuk worden, op basis van de resultaten, aanbevelingen gedaan voor het vervolg op dit project.

In het onderzoek is gezocht naar antwoord op de vraag: 'Hoe kunnen de verschillende betrokkenen binnen de proeftuin 'Hattem' samen tot een gedragen werkwijze komen voor de opzet en uitvoering van een behoeftepeiling in Hattem?'. In het onderzoek is gekeken naar:

- de werkwijze (om samen met inwoners tot bewustwording, inzicht en plannen voor de bevordering van het 'omzien naar elkaar' te komen)
- bestaande initiatieven in Hattem (waarop we kunnen aansluiten om de behoeften van burgers die er aan ondersteuning en samenwerking is goed in beeld te krijgen en om ervan te leren)
- het proces (inhoudelijke en procesmatige uitkomsten)

Op basis van de beschreven resultaten in hoofdstuk 5 worden de volgende aanbevelingen gedaan:

Werkwijze

Om te komen tot passende concrete activiteiten om de samenredzaamheid in de gemeenschap te bevorderen, is het centraal zetten van inwoners blijvend belangrijk. Door samen op te trekken met verschillende relevante partijen in de proeftuin, kunnen de krachten worden gebundeld en wordt het mogelijk om integraal te kijken naar kansen, problemen of oplossingen. Daarbij is het (ver)kennen van elkaars perspectief een goed startpunt van waaruit gehandeld kan worden en is elkaar kunnen vertrouwen essentieel voor goede samenwerking. Aanbevolen wordt om hierop bedacht te zijn in de proeftuin.

De inspiratiebijeenkomsten met inwoners leverden veel belangstelling en over het algemeen enthousiaste reacties van deelnemers. Om dit in stand te kunnen houden en verder uit te kunnen bouwen in Hattem, is het noodzakelijk om het vertrouwen van inwoners in de andere betrokkenen in de proeftuin (overheid, professionals en organisaties) te vergroten. Belangrijk daarbij is zorgvuldig omgaan met door inwoners geleverde input, afspraken nakomen, helder en duidelijk communiceren en het toepassen van verwachtingsmanagement.

De proeftuin fungeert als leeromgeving waarin partijen anders met elkaar omgaan/gaan samenwerken. Hierbij is het bieden van 'scharrelruimte' noodzakelijk. Bewegingsvrijheid geeft ruimte voor proberen, ontdekken, ervaren en zien wat het oplevert. Hiermee ontstaat inzicht in- en bewustzijn over wat nodig is om tot de gewenste omgangsvorm en/of samenwerking te kunnen komen.

Inwonersinitiatieven

❖ **Bestaande initiatieven**

Van inwoners wordt verwacht dat zij zelf meer initiatief gaan tonen om het 'omzien naar elkaar' in Hattem te bevorderen. Het onderzoek laat zien dat er al wel veel gebeurt op dit vlak, maar dat kennis over wat er al is ontbreekt. Aanbevolen wordt om te zorgen voor een toegankelijk, eenvoudig en actueel overzicht van de verschillende initiatieven die er zijn. Voorzie het overzicht van een toelichting met heldere informatie (op B1 niveau) en zorg dat het zowel digitaal als fysiek beschikbaar is. Zorg voor een laagdrempelig aanspreekpunt voor vragen en/of ideeën (bijvoorbeeld in de vorm van een stadsondersteuner), die zo mogelijk fysiek, telefonisch en digitaal bereikbaar is. Breng het overzicht (inclusief de toelichting erop en contactgegevens) goed onder de aandacht van inwoners én professionals. Verspreid het zowel fysiek als digitaal op strategische plekken (bijv. huisarts, apotheek, bibliotheek, sportcentra, website gemeente etc.). Zorg voor een verantwoordelijke voor het overzicht, zodat het actueel en zo compleet mogelijk blijft.

❖ **Nieuwe initiatieven**

Om op een succesvolle manier meer eigenaarschap en zeggenschap bij inwoners te kunnen leggen is het bieden van goede ondersteuning essentieel. Aanbevolen wordt om duidelijkheid te scheppen over de rollen (o.a. wat wordt van inwoners verwacht, wat kunnen zij zelf doen en wat niet, wat doet de overheid en/of organisaties) en over mogelijkheden die er zijn vanuit de gemeente en/of organisaties om inwoners te ondersteunen. Dat betreft bijvoorbeeld criteria voor het verkrijgen van ondersteuning en heldere informatie bij wie men precies waarvoor terecht kan etc.

❖ **Leren van initiatieven**

Uit het onderzoek blijkt dat inwoners geïnspireerd zijn door mooie voorbeelden van andere inwoners. Aanbevolen wordt om te zorgen voor een eenvoudig stappenplan voor de ontwikkeling van nieuwe initiatieven, of voor het uitrollen/uitbreiden van bestaande initiatieven. Stimuleer en/of ondersteun initiatiefnemers in het leggen en onderhouden van onderlinge verbinding, zodat ze elkaar kunnen blijven inspireren. Biedt mogelijkheden om initiatieven voor het voetlicht te brengen (bijv. via media of inspiratie avonden).

Proces

De meeste inwoners van Hattem die deel hebben genomen aan de gesprekken en/of de inspiratiebijeenkomsten voelen zich aangesproken door het thema ‘goed ouder worden in Hattem’ en willen bijdragen aan het bevorderen van meer ‘omzien naar elkaar’. Met het project is meer bewustzijn op dit vlak ontstaan en is een eerste aanzet gemaakt voor het in gang zetten van een beweging in Hattem om hier actief mee aan de slag te gaan. De aanpak lijkt een soort hoop, verwachting en een gevoel van onderlinge verbondenheid te hebben opgeleverd bij deelnemers en het idee dat de toekomst van ouderen in Hattem meer serieus wordt genomen. Aanbevolen wordt om de beweging zolang als nodig is te blijven ondersteunen, in te gaan op- en mee te bewegen met wat voor inwoners belangrijk is en kleine maar concrete stappen te nemen, die snel en zichtbaar/voelbaar tot (kleine) verbeteringen kunnen leiden.

Literatuurlijst

De Donder, L., Stegen, H., & Hoens, S. (2024). Caring neighbourhoods in Belgium: lessons learned on the development, implementation and evaluation of 35 caring neighbourhood projects. *Palliative Care and Social Practice*, *18*, 26323524241246533.

Juurlink, W. (2024). Community care voor mensen met dementie, balanceren tussen systeem- en leefwereld.

Lerende evaluatie juiste zorg op de juiste plek (2020). RIVM. Geraadpleegd op 1 april 2025. https://www.dejuistezorgopdejuisteplek.nl/over-ons/lerende-evaluatie/

Randvoorwaarden voor succesvolle inwonersparticipatie (2022). RIVM. Geraadpleegd op 1 april 2025. https://www.rivm.nl/documenten/randvoorwaarden-voor-succesvolle-inwonersparticipatie

Rapport Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (2022). Geraadpleegd op 1 april 2025. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/07/04/wozo-programma-wonen-ondersteuning-en-zorg-voor-ouderen

Richtlijnen aanpak bewonersinitiatieven (2024). Overheid.nl. Geraadpleegd op 1 april 2025 https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR727443/1

Werkboek samenredzaamheid (z.d.). V&VN. Geraadpleegd op 1 april 2025. https://www.venvn.nl/meer-informatie/bestellen-downloaden/werkboek-samenredzaamheid

Kumar, B., Suneja, M., & Swee, M. (2023). When I say… appreciative inquiry. Medical Education, 57(11), 1006-1007. https://doi.org/10.1111/medu.15140

Verhoeven, N. (2020). Thematische analyse. Koninklijke Boom uitgevers.

Verhoeven, N. (2022). Doing research. Koninklijke Boom uitgevers.

Bijlage 1. Topiclijst

Intro: Fijn dat u als inwoner van Hattem deel wilt nemen aan dit gesprek. We zijn benieuwd naar hoe inwoners hun toekomst in Hattem voor zich zien. Daarom willen we aan 45 inwoners enkele vragen stellen, het interview duurt ongeveer 30 minuten. De antwoorden die u geeft worden anoniem verwerkt en worden gebruikt om samen met alle inwoners en organisaties in Hattem toe te kunnen werken naar een fijne toekomst.

In de informatiebrief die u heeft gekregen staat precies beschreven waar het onderzoek over gaat en ook heeft u een toestemmingsformulier ontvangen. Heeft u de informatie gelezen en heeft u er nog vragen over?

Wilt u het toestemmingsformulier ondertekenen? Hiermee geeft u ook toestemming voor het opnemen van het gesprek, mag ik de opname starten?

Topics	**Sub topics**	**Vragen**
Algemeen	Persoonlijke informatie	Kunt u wat over uzelf vertellen? (Naam, leeftijd, gezinssamenstelling, beroep vroeger/nu, lid van een kerk of vereniging, actief als vrijwilliger)
	Context	Hoe lang woont u in Hattem?
		Waar in Hattem woont u?
		Heeft u altijd op dit adres gewoond?
		Hoe heet de wijk waarin u woont?
		Woont er ook familie van u in Hattem, zo ja wie? (over/groot ouders, broers, zussen)
Ouder worden	Toekomstbeeld	Hoe ziet u uw toekomst voor zich als u ouder wordt?
	Zelfstandigheid	Wat heeft u nodig om goed zelfstandig ouder te worden? (Interne en externe factoren: bijv. eigen goede gezondheid, fitheid, spierkracht, mentaal welzijn, passende woonomgeving (interne en externe omgeving), sociaal netwerk, voorzieningen als zorg en ondersteuning)
	Zorgen	Over welke dingen maakt u zich zorgen met betrekking tot ouder worden?
	Afhankelijkheid	Hoe kijkt u aan tegen afhankelijk zijn?
	Hulp vragen	Durft u om hulp te vragen?
	Preventie	Wat kunt u doen om te voorkomen dat u afhankelijk wordt van hulp en wat doet u al?
	Hulpbronnen	Wat zou u hierbij kunnen helpen? (bijv. op individueel niveau; wat kan iemand zelf, sociaal; personen uit omgeving, informeel/formeel, of fysiek; bijv. hulpmiddelen, aanpassingen in huis).

		Wie gaat voor u zorgen als u kwetsbaar en afhankelijk wordt? Of wie zorgt er nu voor u?
	Verwachtingen	Welke hulp en ondersteuning verwacht u van uw omgeving? (bijv. naasten, vrienden, buren)
		Welke hulp en ondersteuning verwacht u van organisaties? (bijv. gemeente, instellingen voor zorg- en welzijn, kerkelijke gemeente, verenigingen waar u lid van bent)
Omzien naar elkaar	Persoonlijke overtuigingen/drijfveren	Wat vindt u ervan als inwoners van Hattem omzien naar elkaar en meer met elkaar voor elkaar zorgen?
	Beleving	Hoe ervaart u het omzien naar elkaar in Hattem?
		Kunt u voorbeelden noemen van hoe de mensen in Hattem naar elkaar omzien?
	Sterke punten	Wat vindt u dat hierin goed gaat in Hattem?
	Verbeterpunten	Wat zou misschien beter kunnen?
	Buurt/wijkcontact	Heeft u in uw buurt of wijk contacten? Zo ja, waaruit bestaat het contact?
	Ontmoeting	Welke mogelijkheden heeft u in de buurt om buren te ontmoeten?
	Activiteiten	Zijn er activiteiten in de buurt of wijk waar u aan deelneemt? Zo ja, welke?
		Wat vindt u van de activiteiten die worden georganiseerd?
		Wat zijn redenen voor u om wel of niet deel te nemen aan activiteiten in de buurt?
Samenredzaamheid	Burenhulp	Kunt u bij buren terecht als u hulp nodig heeft?
	Hulpvragen	Om welk soort hulp gaat het dan bijvoorbeeld?
	Sociaal netwerk	Bij wie kunt u verder terecht als u hulp nodig heeft?
	Hulp bieden	Zorgt u zelf voor iemand? Indien ja, voor wie, waaruit bestaat de hulp en wat maakt dat u dit doet?
	Wederkerigheid	Zou u zelf meer voor anderen kunnen en willen betekenen? Indien ja, wat zou u willen doen? (voorbeelden kleine- en grotere hulp, bijvoorbeeld een pakketje aannemen)
		Wat zou u niet willen doen? (oftewel: hoe ver wilt u gaan tot het teveel wordt i.v.m. bijv. te belastend, te persoonlijk).
Overig		Zijn er nog dingen in dit gesprek die niet aan de orde zijn gekomen maar die u nog wel belangrijk vindt om te noemen?

Afsluiting: Hartelijk dank voor het gesprek. Wij willen u ook heel graag uitnodigen voor bijeenkomsten waarin we samen met inwoners gaan bouwen aan een fijne toekomst in Hattem. In deze bijeenkomsten sluiten partijen aan die betrokken zijn bij de wijk, zoals bedrijven, organisaties, overheid en professionals. Het doel is om samen na te denken over wat er in Hattem nodig is om te bouwen aan een fijne toekomst voor inwoners. Heeft u daar belangstelling voor? Zo ja, zijn er ook andere mensen uit Hattem die u zou kunnen uitnodigen om met u mee te gaan? (bijv. kennissen, familie buurtgenoten).

Bijlage 2. Gespreksleidraad

Intro en uitleg onderzoek: Fijn dat u als inwoner van Hattem deel wilt nemen aan dit gesprek. We zijn benieuwd naar hoe u uw toekomst in Hattem voor zich ziet. Daarom willen we u enkele vragen stellen, het gesprek duurt ongeveer 30 minuten. De antwoorden die u geeft worden anoniem verwerkt en gebruikt om samen met inwoners en organisaties in Hattem toe te kunnen werken naar een goede toekomst.

Toestemmingsformulier: In de informatiebrief die u heeft gekregen staat precies beschreven waar het onderzoek over gaat en ook heeft u een toestemmingsformulier ontvangen. Heeft u de informatie gelezen en heeft u er nog vragen over? Wilt u het toestemmingsformulier ondertekenen? Hiermee geeft u ook toestemming voor het opnemen van het gesprek, mag ik de opname starten?

Gespreksleidraad

☐ **Kunt u wat over uzelf vertellen?**

(Naam, leeftijd, gezinssamenstelling, beroep vroeger/nu, lid van een kerk of vereniging, actief als vrijwilliger).

☐ **Context**

(Hoe lang in Hattem woonachtig, waar in Hattem, welke wijk, altijd op dit adres? familie in Hattem?).

☐ **Buurt/wijk**

(Heeft u in uw buurt of wijk contacten? Zo ja, waaruit bestaat het contact? Welke mogelijkheden om buren te ontmoeten? Deelname aan activiteiten in de buurt, waarom wel/niet?).

☐ **Omzien naar elkaar**

(Hoe ervaart u het omzien naar elkaar in Hattem? Voorbeelden van omzien naar elkaar? Wat gaat goed, wat zou beter kunnen? Wat vindt u ervan als inwoners van Hattem omzien naar elkaar en meer met elkaar voor elkaar zorgen?)

☐ **Samenredzaamheid**

(Kunt u bij buren terecht als u hulp nodig heeft? Welk soort hulp? Bij wie kunt u verder terecht?)

☐ **Ouder worden – Toekomstbeeld, behoeften, zorgen**

(Hoe ziet u uw toekomst voor zich als u ouder wordt? En wat heeft u nodig? Bijv. wat betreft gezondheid, fitheid, mentaal welzijn, woonomgeving, sociaal netwerk, voorzieningen, zorg en ondersteuning. Over welke dingen maakt u zich zorgen m.b.t. ouder worden?).

Bijlage rapport
'Goed ouder worden in Hattem'

☐ **Ouder worden – Afhankelijkheid, preventie**

(Hoe kijkt u aan tegen afhankelijk zijn? Wat kunt u doen om te voorkomen dat u afhankelijk wordt van hulp en wat doet u al? Wat zou u hierbij kunnen helpen? Durft u om hulp te vragen?).

☐ **Ouder worden – Hulpbronnen, verwachtingen**

(Wie gaat voor u zorgen als u kwetsbaar en afhankelijk wordt? Of wie zorgt er nu voor u? Wat verwacht u van uw omgeving? (bijv. naasten, vrienden, buren). En wat van organisaties? (bijv. gemeente, instellingen voor zorg- en welzijn, kerkelijke gemeente, verenigingen).

☐ **Wederkerigheid**

(Zorgt u zelf voor iemand? Zo ja, voor wie, waaruit bestaat de hulp en wat maakt dat u dit doet? Zou u zelf meer voor anderen kunnen en willen betekenen? Indien ja, wat zou u willen doen? Wat zou u niet willen doen? Wat zou u zelf niet van een ander willen vragen?).

Afsluiting: Hartelijk dank voor het gesprek. U ontvangt een kopie van de getekende toestemmingsformulier per mail

Uitnodiging inspiratiebijeenkomst: Wij willen u ook heel graag uitnodigen voor bijeenkomsten waarin we samen met inwoners gaan bouwen aan een fijne toekomst in Hattem. In deze bijeenkomsten sluiten ook partijen aan die betrokken zijn bij de wijk, zoals bedrijven, organisaties, overheid en professionals. Het doel is om samen na te denken over wat er in Hattem nodig is om te bouwen aan een goede toekomst voor inwoners. Heeft u daar belangstelling voor? Zijn er ook andere mensen uit Hattem die u zou kunnen uitnodigen om met u mee te gaan? (bijv. kennissen, familie, buurtgenoten).

Uitnodiging deelname aan gesprekken: Graag willen we nog meer gesprekken voeren met inwoners van Hattem met een verschillende achtergrond. Zo zoeken we actieve inwoners maar ook mensen die juist wat minder actief zijn in Hattem, bijvoorbeeld door gezondheidsproblemen, het ontbreken van een netwerk of om andere redenen. Kent u misschien nog mensen in uw omgeving die u zou kunnen vragen om deel te nemen aan een gesprek met ons? (bijv. kennissen, familie, buurtgenoten).

Bijlage 3. Informatiebrief en toestemmingsformulier

Goed ouder worden in Hattem - informatiebrief

Vanuit Hogeschool Windesheim doen we samen met inwoners, zorg- en welzijnsorganisaties en de gemeente onderzoek naar goed ouder worden in Hattem. U bent als inwoner gevraagd om aan dit onderzoek deel te nemen.

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in hoe inwoners in Hattem het omzien naar elkaar ervaren, hoe ze goed ouder worden in Hattem voor zich zien en wat zij daarin nodig hebben. Aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek kijken we naar wat er al goed gaat in Hattem en wat er nog mist. Zo kunnen we samen werken aan wat nodig is om een goede toekomst in Hattem voor inwoners te kunnen waarborgen.

Wat gaan we doen?

We zijn benieuwd naar uw ervaringen met omzien naar elkaar in Hattem en naar uw ideeën over goed ouder worden. In de vorm van een interview gaan we daarover met u in gesprek.

Wat betekent deelname aan het onderzoek?

Door mee te doen aan het onderzoek kunt u uw eigen ideeën en ervaringen inbrengen. Het gesprek duurt zo'n 30 minuten. U ontvangt geen vergoeding voor deelname.

Deelname aan het onderzoek is geheel vrijwillig. Als u niet mee wilt doen hoeft u hiervoor geen reden te geven. Doet u mee aan het onderzoek? Dan kunt u zich op een later moment bedenken, ook tijdens het interview. U hoeft geen zaken te delen die u niet wilt vertellen.

De gegevens die tijdens het onderzoek worden verzameld, worden anoniem verwerkt. We gaan vertrouwelijk om met uw naam en persoonlijke gegevens, die apart worden bewaard. Tijdens het interview wordt een geluidsopname gemaakt zodat de dingen die u vertelt goed uitgewerkt kunnen worden. De gegevens worden maximaal 15 jaar bewaard, daarna worden de gegevens vernietigd. De geluidsopname van het interview wordt direct na het uitwerken ervan verwijderd.

Toestemming

Als u mee wilt doen aan het onderzoek is het nodig dat u eerst toestemming geeft voor deelname aan het onderzoek. Dit kunt u doen door het bijgaande toestemmingsformulier te ondertekenen. Hierin geeft u toestemming voor het interview, gebruik van uw gegevens én om een geluidsopname te mogen magen van het interview.

Wilt u meer weten?

Als u nog vragen heeft kunt u de onderzoeker, Desiree Winkelaar-Gerritsen, van dit project bellen of een e-mail sturen: dd.winkelaar-gerritsten@windesheim.nl, telefoon: 06 - 34380605

Informatie over de hogeschool en het lectoraat dat het onderzoek uitvort vindt u op onze website: http://www.windesheim.nl/onderzoek/onderzoeksthemas/gezondheid-en-welzijn/klantenperspectief/

Klachten over het onderzoek kunt u melden bij Hogeschool Windesheim via 088 - 469 6600.

Bijlage rapport
'Goed ouder worden in Hattem'

Goed ouder worden in Hattem - toestemmingsverklaring

Schriftelijke toestemming

Voor deelname aan het onderzoek is uw schriftelijke toestemming* nodig. De volgende afspraken worden daarmee bevestigd:

- Ik wil helpen bij het onderzoek en doe vrijwillig mee.
- Ik heb de informatiebrief gelezen en begrijp waar het onderzoek over gaat.
- Ik ben naar tevredenheid over het onderzoek geïnformeerd.
- Ik heb goed over deelname aan het onderzoek kunnen nadenken.
- Ik geef toestemming om een geluidsopname te maken van het gesprek.
- Ik geef toestemming voor het verzamelen en gebruiken van mijn gegevens voor onderzoek.
- De door mij verstrekte informatie en gegevens worden anoniem verwerkt.
- Mijn gegevens worden maximaal 15 jaar beveiligd bewaard bij hogeschool Windesheim.
- Ik heb het recht mijn toestemming op ieder moment weer in te trekken, zonder dat ik daarvoor een reden hoef op te geven.

Ik ben het eens met deze afspraken en stem toe met deelname aan het onderzoek

Naam deelnemer:

Handtekening:

Akkoord afspraken over deelname aan het onderzoek

Naam interviewer:

Datum en handtekening:

**Dit toestemmingsformulier is bedoeld om u voorafgaande aan het gesprek te informeren over de inhoud, zodat u het rustig door kunt lezen. De onderzoeker neemt tijdens het gesprek een toestemmingsformulier mee op papier dat u dan ter plekke kunt ondertekenen. U ontvangt na afloop van het gesprek per mail een kopie van de getekende toestemmingsverklaring. Het origineel wordt bewaard bij Hogeschool Windesheim.*

Bijlage 4. Flyers

Meer aandacht voor goed ouder worden in Hattem

Hoe zorgen we goed voor elkaar?
Deze vraag wordt steeds belangrijker nu er meer ouderen komen en er minder personeel in de zorg is. Hoe kunnen inwoners, buurten, netwerken en organisaties samenwerken om ook in de toekomst goede zorg en ondersteuning te waarborgen? Hoe ervaren inwoners het omzien naar elkaar? Wat gaat er al goed? En waar is behoefte aan en ruimte voor nieuwe initiatieven?

Hierover willen we graag met elkaar in gesprek. Met zorg- en welzijnsorganisaties, maar vooral ook met inwoners. Het doel is om een lokaal akkoord te maken waarin we samen vastleggen wat er nodig is om in Hattem goed ouder te worden.

Persoonlijke gesprekken
Onder begeleiding van onderzoekers van Hogeschool Windesheim gaan enkele betrokken Hattemers de komende weken met inwoners in gesprek over vitaal en zelfstandig ouder worden. De gesprekken gaan over hun toekomstbeeld, wat hen drijft, wat ze zelf zouden kunnen en wat niet, welke hulp ze dan nodig hebben en hoe we dit samen kunnen organiseren.

Bijeenkomsten met inwoners en betrokken organisaties
Daarnaast worden er bijeenkomsten georganiseerd voor inwoners, vertegenwoordigers van relevante partijen en andere belangstellenden. Hier worden de gezamenlijk de uitdagingen van ouder worden besproken en wordt vorm gegeven aan concrete plannen om de samenredzaamheid in Hattem te vergroten.

Uitnodiging en aanmelden voor een persoonlijk gesprek
Wil je jouw gedachten ook delen in een persoonlijk gesprek? Meld je dan aan via gemeente@hattem.nl.

Uitnodiging en aanmelden voor de bijeenkomst op 13 november
Wil je aansluiten bij de eerste bijeenkomst, wij heten jou van harte welkom op woensdag 13 november om 19.00 – 21.00 uur in de Gasthuiskerk, Achterstraat 11. Aanmelden kan via gemeente@hattem.nl.

Kijk voor meer informatie over dit onderwerp op www.hattem.nl

Bijlage 5. Uitwerking input inspiratiesessie 1

Blok 1

In groepjes praten over:

1. Wat het getoonde filmpje heeft opgeroepen
2. Welke toekomst wensen we, hoe ziet dat er uit?
3. Omzien naar elkaar in eigen buurt/wijk
4. Wat is belangrijk om goed oud te kunnen worden in uw wijk?
5. Overige opmerkingen

Opbrengst blok 1
1. Wat het getoonde filmpje heeft opgeroepen
Film: • Wel erg rooskleurig • Veel groen
Film • Ontwikkeling loopt al wat langer • Zelfstandig/langer thuis wonen (film geeft optimistisch beeld, goede kant op) • Mooi, maar nog wel veel problemen achter de voordeur (je geeft niet gauw toe)
2. Welke toekomst wensen we, hoe ziet dat er uit? **&** **3. Omzien naar elkaar in eigen buurt/wijk**
Beelden over toekomst en omzien naar elkaar: • Goede woonvoorziening voor arm en rijk (soort knarrenhof), geen hoog gebouw • Ontmoetingsplekken/voldoende ruimte • Onderlinge afspraken over omzien naar elkaar (bijv. buurtapp, gordijnen dicht < actie, klusjes doen) • Gezamenlijke verantwoordelijkheid • Leiderschap • Reuring
Over 10 jaar: • Gezellig in de buurt • Belangstelling voor elkaar • Kijken we meer naar elkaar om • Wijkcentrum voor ontmoeting
Contact/leefbaarheid: • Huiskamers in twee wijken • Sociale buurtbeheerders • Samen koken – app • Samen eten

Omzien naar elkaar: • Buurt bbq • Buurt app • Bloemetje voor zieken • Samen klussen • Huisdieren verzorgen • Belafspraak (telefooncirkel)
Zorgzame buurt: • Om de 100 meter een bankje • Naar elkaar omkijken (gordijnen), praatje, koffie, gewoonte • Weten wie er woont • In principe moet het van de mensen zelf uitgaan om elkaar te willen ontmoeten/kennen. Ter ondersteuning activiteiten door organisaties.
Ook op zondag activiteiten (in Hattem is er 'niets'): • Winkels open • Gezelligheid • Bieb • Jumbo/AH (koffie) • Zorglocaties • Kerk
Buurt is divers, jong en ouder samen
Ontmoetingsplek in complex/appartement
Niet eenzaam oud worden
Inrichting wijk: gemixt bouwen voor diverse groepen, huur/koop
4. Wat is belangrijk om goed oud te kunnen worden in uw wijk?
Netwerk is van belang > ook zelf actief blijven
Gezondheid > sporten
Noaberschap als de nood aan de man komt
Actieve mensen in de groep
Als er wat gebeurt zien we wel!
Behoefte aan verbinding, gezien worden
Behoefte aan gemengd wonen, oud/jong
Behoefte aan woningen voor ouderen (huur)
Behoefte aan noaberschap (is er deels wel), geeft een veilig gevoel

Meer zichtbaar maken war er te doen is en meer overleg tussen de verschillende initiatieven
Belangrijk goed ouder worden in wijk • Meer naar elkaar omkijken in algemeen belangrijk • Van groot huis naar meer 'op maat' • Trap probleem + > 400 meter lopen (bankje) • Omgeving, geschikt voor mensen met een mobiliteitsprobleem • Langer thuis is niet altijd beter
Autonoom
Meer zorg nodig? > in principe zelf met hulp van bijvoorbeeld: • huisarts • SWH (moet je wel weten wat er is > huisbezoeken 70+)
Buurthulp voor inwoners zonder netwerk
Meer samenwerken, diverse groepen
Matchen vraag en aanbod
Gemengde wijken
Geen hoogteverschil, goede stoepen/trottoirs
Overige opmerkingen
Steeds ouder worden klopt niet > jongeren van nu? (bewegen, luchtvervuiling, mobiel gebruik)
Over 10 jaar geen zorg?
Iedereen is druk
Anders dan vroeger
+auto -, winkel
Zorg over: • Eenzaamheid • Ieder voor zich • Iedereen druk
Nodig: • Cultuuromslag • Samen leven • Samenredzaam • Durf hulp te vragen (is geen teken van zwakte)

• Pas op met de term 'kwetsbare oudere' • Mix oud en jong in wooncomplex • Belangrijk dat mensen zo lang mogelijk kunnen meedoen
Ouderen kunnen het soms niet bijbenen omdat veel dingen digitaal gaan
Wonen in zorgcentrum schrikt nog af > beeldvorming bijwerken
Wat er mist: Aanpak overlast door jongeren (vuurwerk)

Blok 2

In groepjes praten over:

Mooie voorbeelden (m.b.t. samenredzaamheid, gemeenschapskracht) in je buurt/Hattem en waar uitdagingen liggen/je je zorgen over maakt.

Mooie voorbeelden	
Initiatief	**Wat goed werkt/opmerkingen**
Algemeen (zorg & ondersteuning)	
AMW	
Het Spoorboekje	
Nachtzorg	
Sociaal beheerder van Triada	
Spoor Hattem	
Stichting Present	
Stichting Voor Mekaar Hattem	
SWH: - 70+ - 75 jaar - Huisbezoeken -	
Bewegen	
- Diverse gymnastiek - Wandelvierdaagse - Yoga - Zitfit - Etc.	
Old stars:	

- Fithockey (II - Tafeltennis - Walking football	
Woonachtigen tussen sportclubs	De woonachtigen tussen alle sportclubs komen jaarlijks bij één van hen bijeen (borrel + hapje) en helpen elkaar met klussen, meerijden e.d.
Buurt	
Burendag	
Buurtmarktplaats	
Evenementen	
De weekmarkt	
Gezellige kunstmarkt	- Kern is overzichtelijk - Ontmoeting - Veel volk
Tinne: - Festival - Middagen	
Kerken en verenigingen	
Kerken: - Kerkelijke gemeenschappen - Kerkelijke netwerk - Koffieochtenden	
Verenigingen - Alle verenigingen en TIP - Verenigingsleven - Vrijwilligers bij verenigingen	
Ontmoeting, eten, drinken	
Bongerd - Maaltijd de Bongerd - Tafeltje dekje	
Het Baken: - Baken & Buitenhof en buurt - Gaat gebeuren, plek in de wijk - Winterfair Baken & Buitenhof	
Koffieochtenden: - koffiebijeenkomsten in RK kerk - Koffiegroep Emmauskerk - Van de wijk	- Betrokkenheid - Welkom
Koffietafel AH	

Maaltijd: - Eten verbindt - Maaltijdproject Hattem - Maaltijdservice - Samen eten	
Ontmoetingsruimte - Buurtsoos - De Lippe - De Lippenoord - Hof van Blom - Open Poort - Zoethout	
Zoethout - Eetcafé - Maaltijd Zoethout - Start met recreatieve dagbesteding, ook voor mensen met lichte dementie	
Overig	
Alles oké?	
Anton Piek	
Bibliotheek	
Hoenwaard	
Ouderen/seniorenbond ANBO-PCOB (afd. Hattem)	
Probus en Opoe's gelag	Zodra een lid niet meer zelf naar de bijeenkomsten kan, wordt er een rooster van begeleiding opgesteld en die hulp breidt zich dan vanzelf uit (boodschappen e.d.)
Vluchtelingencontact Hattem	
Voerman stadsmuseum	
Vrijwilligers voor bakkerijmuseum	
Wonen	
Bewonersgroep	
Meldpunt met Verian huisvesting ouderen	
Uilennest	- Prachtige appartementen centraal in de stad voor 1-2 personen.

	- Helaas geen gemeenschapsactiviteiten (geen leiders) - Binnentuinen worden niet gebruikt (BBQ of iets anders)
Woongroep	

Zorgen/uitdagingen

Algemeen (zorg & ondersteuning)
Genoeg thuiszorg als je ernstig ziek wordt
Hoe wordt zorg ingericht zo meteen
Hoe ziet de zorg eruit over 15 jaar?
Buurt/Maatschappij
Dat ouderen de verbinding een beetje verliezen met de maatschappij (geen social media en digitaal)
Echt mens aan de telefoon i.p.v. bandjes etc.
Grootschalig/klinisch opgezet verpleegtehuizen
Ieder voor zich in de maatschappij> blijft er voldoende voor de ander?
Naar elkaar omzien!
Sociaal/psychisch onderdeel blijven van de maatschappij
Ziek?> aparte groep i.p.v. deel van de maatschappij
Overig
'Gesloten' netwerken
Geven, nemen
Hoe mensen bereiken die niet zelf komen
Problematiserend denken> denken in zorgen en minder in kansen
Zorg over uitvoering plannen
Wonen
Als nodig is te verhuizen er ergens een appartement is
Goede huisvesting

Bijlage rapport
'Goed ouder worden in Hattem'

Huisvesting voor ouderen
Huurwoningen en kleine koopwoningen
Krapte woningen
Van koopwoning naar seniorenwoning, koop/huur weinig aanbod
Voldoende woningen in een passende woonomgeving
Woonvormen: - Vernieuwing is nodig. - Niet alleen appartement! - Makkelijk aanpasbaar.

Bijlage 6. Uitwerking input inspiratiesessie 2

Opdracht:

Maak een groepje van mensen met verschillende achtergronden (inwoner, professional, vertegenwoordiger van organisatie etc.). Bespreek samen de volgende punten en noteer de uitkomsten op een flapoverblad:

- Wat is 'omzien naar elkaar'?
    - Om welke activiteiten gaat het? Wie doet dat dan?
    - Wat doe je dan? Op welke schaal?
- Wat levert 'omzien naar elkaar' op voor uzelf/de buurt? Welke verwachtingen heb je?
- Waar gaat dat goed en waar niet?
- Wat heeft u nodig om vitaal en zelfstandig ouder te worden?
    - waar wil ik mij hard voor maken / wat kan ik zelf doen
    - wat heb ik van omgeving nodig
    - Waar en hoe kunnen we de verbinding leggen met wat er al is

Uitwerkingen:

Groep 1

Wat gaat goed en waar niet?

- Veel initiatieven zijn nog erg gestructureerd, er mist een ongedwongen (café-achtige) sfeer (zoiets als Ilonka).
- We missen in Hattem een platform met een overzicht van activiteiten, waar en wanneer het plaatsvindt, hoe mensen er aan mee kunnen doen als vrijwilliger, en aanbod trainingen voor vrijwilligers.
- Maak een stappenplan voor hoe zet je zelf als inwoner een initiatief op.

Welke verwachtingen heb je?

- Op diverse plekken in Hattem een inloop (koffiedrinken).
- 'levende' sociale kaart (soort persoon/coördinator/aanspreekpunt die vraag en aanbod kan matchen).
- Meer buurtbankjes, een buurtbankje helpt bij sociaal contact.

Waar wil ik mij hard voor maken?

- In eigen straat flyeren over omzien naar elkaar en wat we daarin kunnen doen samen.
- Uitbreiden buurtinitiatieven.
- Café-ontmoetingsplek in centrum oprichten (dagelijks open).

Wat heb ik van omgeving nodig?

- Voor café-ontmoetingsplek (ruimte/locatie, vrijwilligers, inrichting).

Waar en hoe verbinding leggen?

- Aanhaken bij bestaande initiatieven.

Bijlage rapport
'Goed ouder worden in Hattem'

Groep 2

- Noaberschap
- Burenhulp
- Attent zijn/vragen alles oké?

a Cultuuromslag

- Zorgcirkels a telefooncirkels vòòr zorg a sneeuwbal
- Bijvoorbeeld bij buurten (in stad), bij ouderenbond,
- Niet horizontaal (ouderen)
- Ook verticaal (mix)

Voorbeelden:

- Whatsapp groep x straten
- Borrel/bbq
- Boeken
- Puzzels
- Plantjes
- Burendag

Voorziening

- Kerk (drempel)
- Samen plek (i.p.v. om de 100m)
- Buurtpreventie

Afstemmen op behoefte

- Kartrekker/aanjager
- Wat draag je uit
- Mensenmens/ervaring/netwerk

'Goede' diverse huisvesting (zie Wezep/Heerde)

Franse school (Parkstaete)

- Samen senior zelf met x ander ontwikkelen (vb 1x p/m activiteit met j a stimulering
- Wijkvereniging weer in leven (=Marke basis?) Stadskamer voorbeeld Nunspeet

Bijlage rapport
'Goed ouder worden in Hattem'

Groep 3

Ontmoeting a organiseren

- Kleinschalig
- Gebruik maken van energie die er is
- Niets moeten maar veel mogen
- Buurtkoffie
- Peer-By (website buren lenen uit)
- Open houding
- Acceptatie/inclusief
- Laagdrempelig (ook bij instanties etc.)

Groep 4

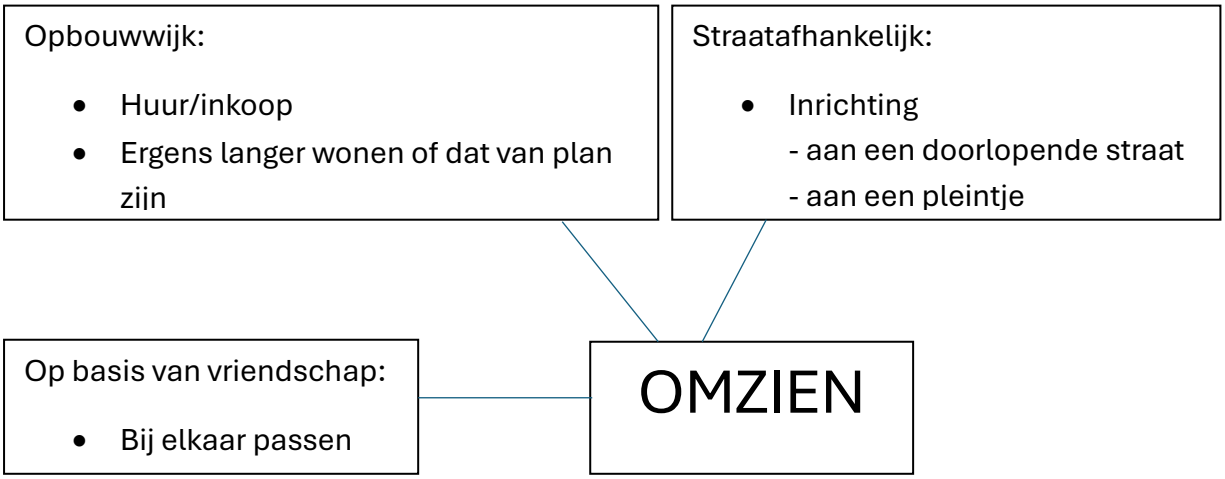
In combinatie met onafhankelijke partij (Voor Mekaar, Op Koers etc.) netwerkgroepen van 6 à 7 personen.

Vaste regelmaat is een drempel a flexibel/op vraag

Wat nodig is:

- Kennis delen over dementie bijvoorbeeld (vooroordelen/angst wegnemen)

Zelfstandig ouder worden a mix jong en oud bij elkaar

Wat is er nodig?

- Voorbereiden dat er een netwerk is
- Leren hulvragen a kinderen!!!

Activiteiten

- Jaarlijkse borrel
- Verjaardag op de koffie

Bijlage rapport
'Goed ouder worden in Hattem'

Groep 5

- Organiseer een buurtwelkomstgroep

\+ Het gaat om kleine dingen (bijvoorbeeld vervoer)

- Sleutels en info kinderen bij buren
- Buurt app
- Postpakketjes van buren
- Gordijn controle
- Voor buren vuilnis buitenzetten of binnenhalen
- Tevreden over buren

\+ Plek in Marke voor sjoelen, kaarten enz. 1 x per maand (ABC wijk)

- Overleg Zoethout voor activiteiten

Groep 6

Samenstelling buurt:

- 1 persoons huishouden.
- Fulltime werken of mensen die geen contact willen maakt het moeilijk om in contact te komen.

Fijne mentaliteit:

- Elkaar groeten als je elkaar tegenkomt op straat

Er is al veel in Hattem:

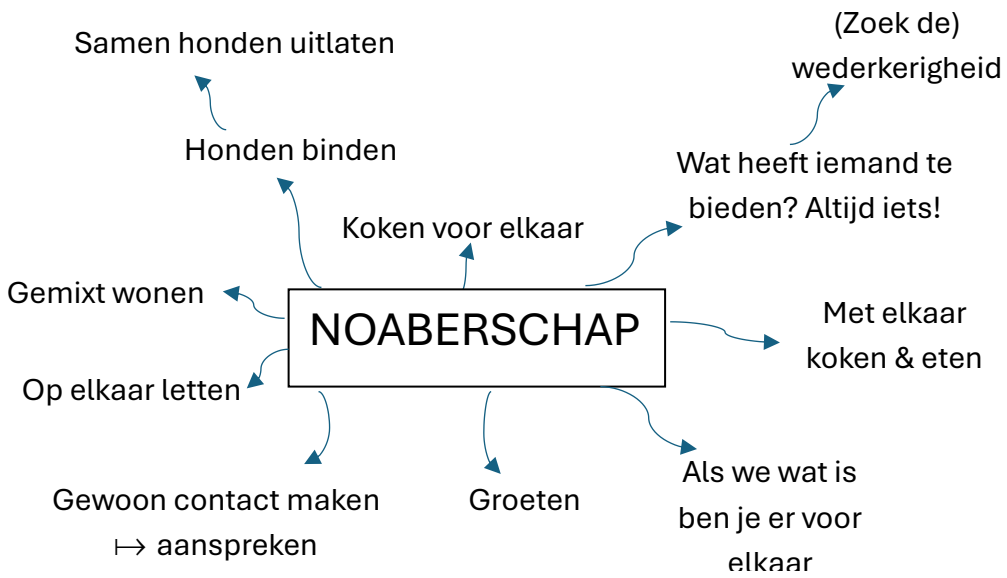
- Verenigingen
- Familie
- Kerk
- Soos
- Sportverenigingen

Wonen

- De plannen voor nieuwe woningen zijn nog niet in realisatiefase.
- Wens om in Hattem te blijven wonen, maar dan in een kleinere gelijkvloerse woning/appartement.

Bijlage rapport
'Goed ouder worden in Hattem'

Groep 7

Gebruik het potentieel vitale ouderen

Nodig:

- Geschikte woningen
- Gezamenlijke moestuin
- Ontmoetingsruimten
- Communicatie over nieuwe bewoners
- App

Te bieden:

- Automaatje
- Gereedschap uitlenen (app)
- Nieuwe bewoners verwelkomen
- Uitzoeken vrijwillige ondersteuning avond en nacht

Mooie initiatieven:

- Plantjesmarkt

Bijlage rapport
'Goed ouder worden in Hattem'

Groep 8

(Bij deze uitwerking gebruikten de deelnemers 'geeltjes')

- **Als je geeft dan ontvang je**
- **Goed voorbeeld doet goed volgen**

Via Buurtwhatsapp (preventieapp) contacten leggen met iedereen uit de buurt. Van daaruit 'iets' organiseren, bijv.:

- **Bbq**
- **Burendag**
- **Bel-cirkel**

Zorg voor 1 of 2 'trekkers' uit de buurt en probeer van daaruit mensen te mobiliseren als buren

↦ ' Noaberschap'

- **Vraag wat iemand leuk vindt om te doen**
- **Vrijwilligerswerk is/kan heel divers!**

- **Vergeet niet elkaar te bedanken!**
- **Geef complimenten!**
- **Wees geïnteresseerd in elkaar!**

Zorg ervoor dat alle initiatieven/ontmoetings-plekken in Hattem bekend zijn (spoor o.a.)

Bijlage rapport
'Goed ouder worden in Hattem'

Groep 9

Omzien naar elkaar:

- Knarrenhof
- Activiteiten organiseren in de buurt (oliebollen)
- Buurtapp
- Burendag
- Signaleren

Vitaal en zelfstandig ouder worden:

- Actief blijven op alle gebieden
- Activiteiten in Hattem
- Meerdere hofjes (koop/huur)
- Facilitatie door weten als WMO
- Genoeg woningaanbod

Verbinding:

- Avonden zoals dit – kleinschalig

Verbinden:

- Blijven staan i.p.v. doorlopen
- Gastvrij
- Tijd maken voor elkaar
- Andere mensen zien staan

Drempels:

- Een ander belasten
- Minder netwerk/goed contact
- Opening naar contact:
    - 'Briefje door bus'
    - 'Zullen we samen gaan'

Bijlage 7. Uitwerking input inspiratiesessie 3

Idee: Voorzorgcirkel

Café deur

7 mannen

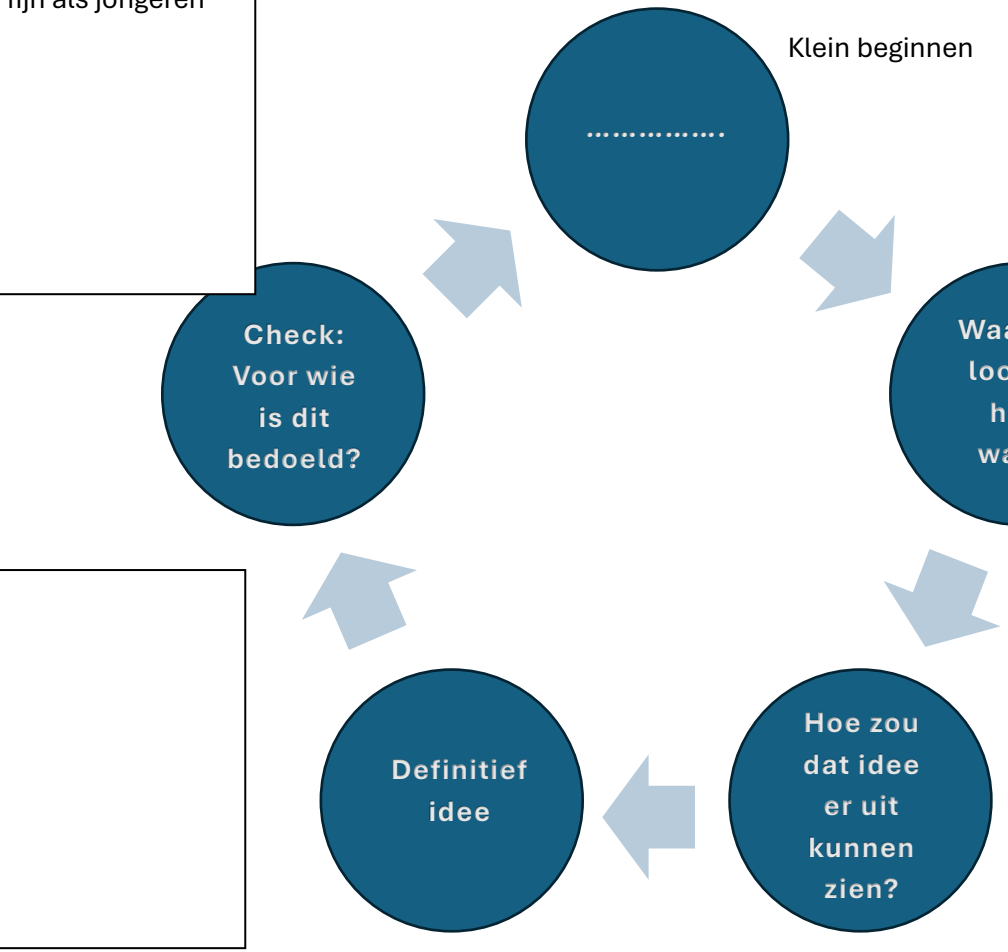
Elke week koffie

Klein beginnen

Groep 1

Voor met name ouderen, maar fijn als jongeren ook meedoen.

- Laagdrempelig hulp vragen
- Over en weer
- Meer ontmoeten

- Groepsapp voor praktische hulp (CV niet werk)
- Telefooncirkel
- Korthulp app
- Elkaar helpen bij vallen
- Rijden naar ziekenhuis
- Boodschappen
- Goede afspraken over geld
- Gesprekje
- Samen naar bieb, voorlezen

Verwezenlijk dat idee! (voorzorgcirkel) Groep 1

Wat moet er gedaan worden?

- Ervaring opvragen van voorzorgcirkels in het land
  - Is er ervaring in wijken waar allochtonen wonen?
- Uitvragen in buurt wie er mee doen

Hoe kan dat gedaan worden?

- Doe het met minstens 2 personen
- Of wijk met stel ouderen kiezen
- Of in eigen straat

Wie en/of wat heb je nodig?

- Vluchtelingenwerk betrekken
- NL zorgt voor elkaar voor de ervaring + aanpak

Wie doet dan wat?

- X* briefje in de bus – ondersteuning om energie

*X betreft namen van deelnemers aan dit groepje

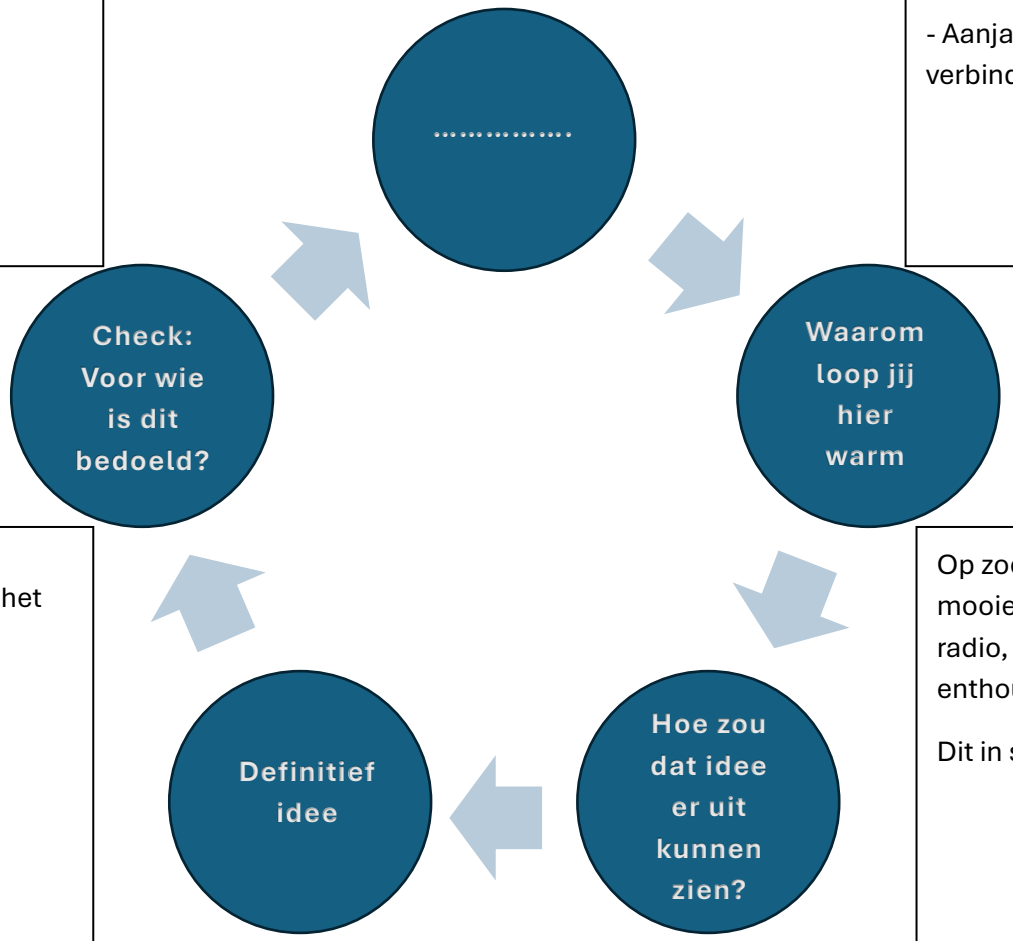
Wat is de eerste stap die je nu gaat zetten?

- Vast contactpersoon per straat
- Eerst voorbeeld

Idee: Aanjagers zoeken → Met elkaar verbinden → Koppelen aan een eigen buurt Groep 2

Alle inwoners van Hattem

- Alles begint met het ontmoeten
- Aanjagers nodig om het ontmoeten/de verbinding op gang te brengen

SWH vragen een startbijeenkomst te organiseren. Oproep via de media, middels het vertellen van goede voorbeelden van de bestaande aanjagers.

Zo het netwerk van aanjagers vergroten.

Op zoek naar bestaande aanjagers → deze mooie ideeën laten vertellen/laten zien middels radio, tv, krant, zodat anderen misschien enthousiast worden,

Dit in samenwerking met SWH als initiatiefnemer

Verwezenlijk dat idee! (Aanjagers zoeken) Groep 2

Wat moet er gedaan worden?

SWH → inschakelen → PR media (bijv. passend theaterstuk)

Hoe kan dat gedaan worden?

o.a. middels burendag

Wie en/of wat heb je nodig?

SWH aanjagers

Wie doet dan wat?

Wat is de eerste stap die je nu gaat zetten?

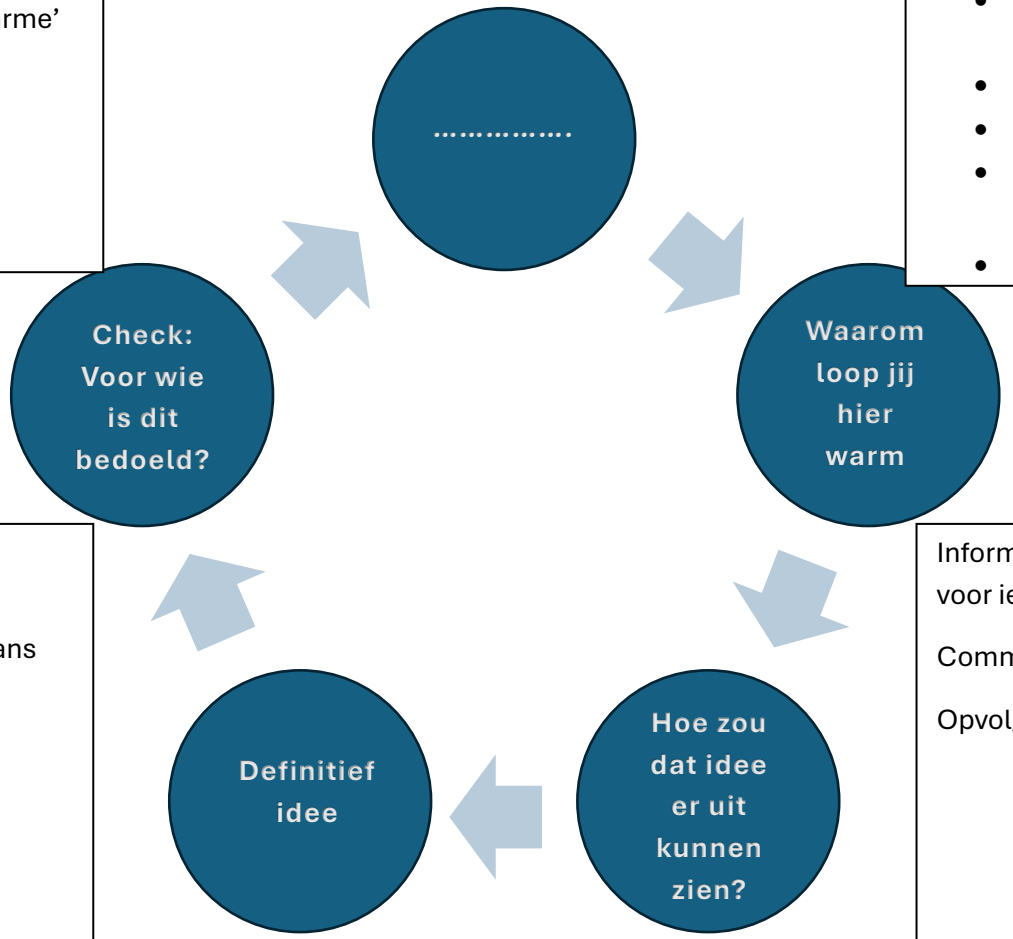
Idee: Diverse ontmoetingsplekken

Groep 3

Ouderen die +/- 400 – 500 meter op pantoffelafstand een ontmoetingsplek/’warme’ plek

= warm weer = buiten

- Zolang mg meedoen = van betekenis zijn
- Sociale context
- Speciaal ouderen afh. van mobiliteit +/- 400 – 500 meter
- Bestaande diverse plekken
- Pantoffelafstand
- Evt. met zitbankjes + beschut/veilig
  → ‘Leugen’bankjes Voermanplein
- Dementerenden

- Hoenwaard + t.o. Hof van Blom
- De Marke ‘gezelliger’ maken
  Specifiek = bibliotheek! → veel kans
- IJsbaan
- Looproute in Wilhelminapark
- Sprtgebouw(en)

Informatie beschikbaar maken en inzichtelijk voor iedereen ‘Spoorboekje’

Communicatie optimaliseren (B1 niveau)

Opvolgen/evalueren

Verwezenlijk dat idee! (Diverse ontmoetingsplekken) Groep 3

Wat moet er gedaan worden?

- Spoorboekje – goed initiatief! Delen, uitbouwen, uitbreiden via de Hattemer, website Cucelburg.nl, post, contacten, zorg/welzijn, huisarts
- Locaties in kaart brengen – beschikbaarheid
- 10 bankjes plaatsen – vanuit locaties met route (kwiekroute + QR route)

Hoe kan dat gedaan worden?

1. Gemeente aan zet + SWH + Triada
2. X wil helpen
3. Waar zijn de bankjes?

*X betreft namen van deelnemers aan dit groepje

Wie en/of wat heb je nodig?

1. Aanjager – inwoner R, binnen de gemeente als eigenaar, mede eigenaar = Triada
2. Routes vanuit de VVT instelling, aanjager = inwoners rondom VVT
3. Margriet / = Gemeente = wethouder?

Wie doet dan wat?

Kerngroep steunt, faciliteert en €€ v fonds

Wat is de eerste stap die je nu gaat zetten?

Zorg dat er verslag in de Hattemer komt en de RTV Hattem

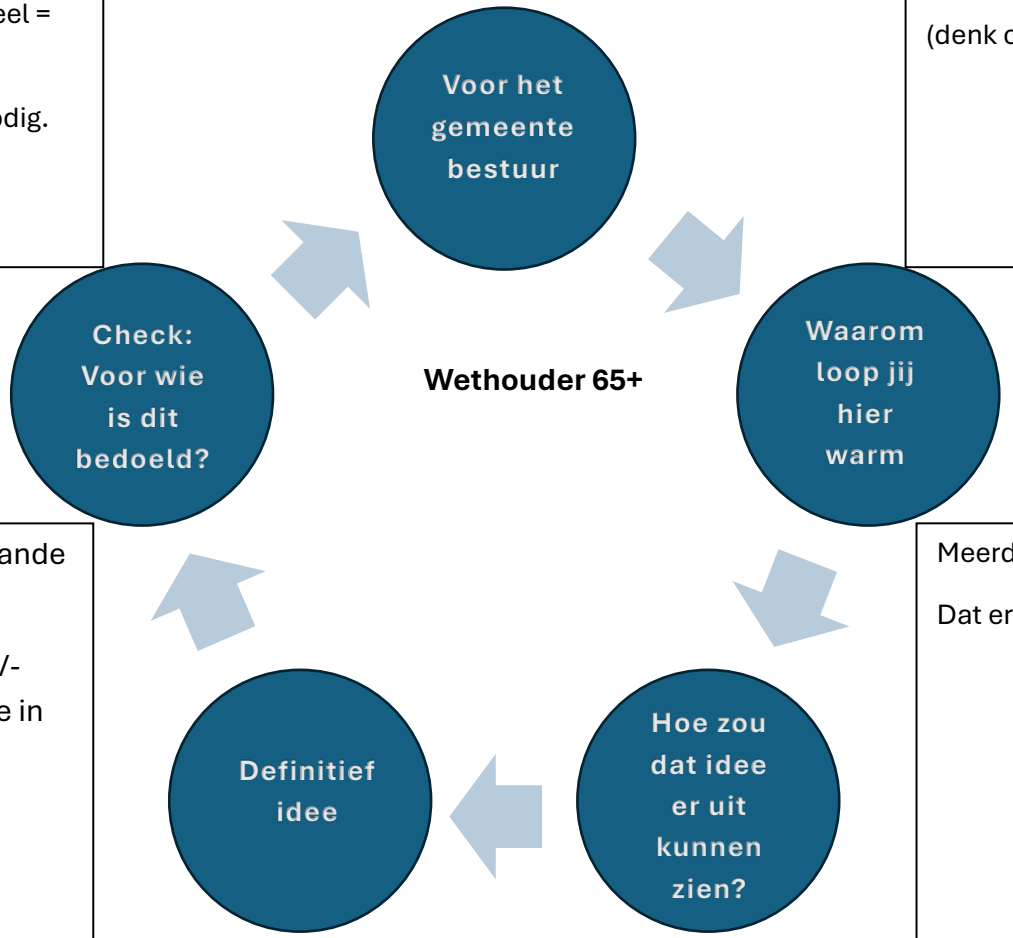
Idee: Een woonvorm (zoals bijv. Knarrenhof) waar alle 4 samenwerkingsvormen in zitten Groep 4

Voor zowel koop- als huur (doorstroming grote koop- en huurwoningen + WMO zorgvoordeel = goedkoper.

Bijvoorbeeld samen zorg inkopen indien nodig.

Alle vier componenten komen hierbij samen

(denk ook aan zorg + kostenbesparing WMO!)

(Knarren)hofjes, of kijken of dat in bestaande huisvesting kan.

Er is heel veel vraag naar, bijvoorbeeld +/- 230 inschrijvingen voor een Knarrenhofje in Hattem

Meerdere hofjes in Hattem

Dat er positieve controle is en zorg

Verwezenlijk dat idee! Een woonvorm (zoals bijv. Knarrenhof) waar alle 4 samenwerkingsvormen in zitten Groep 4

Wat moet er gedaan worden?

Ontmoetingsplek + Noaberschap

Hoe kan dat gedaan worden?

Per buurt een huiskamer/-ruimte

Wie en/of wat heb je nodig?

Laat de gemeente aangeven wáár mogelijkheden zijn

Wie doet dan wat?

Het blokhoofd trekt de kar

Wat is de eerste stap die je nu gaat zetten?

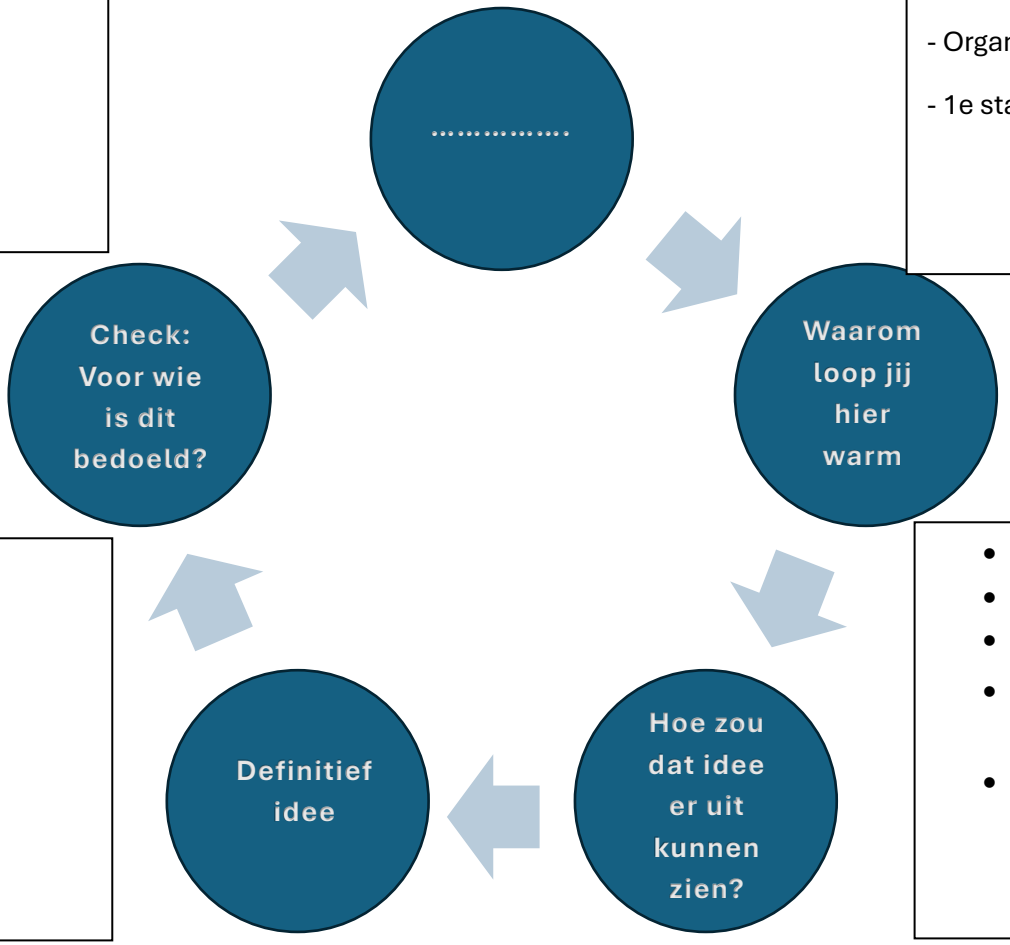
Onderzoeken inloophuis

Idee: (buurt)aanjagers / Kartrekkers

Groep 5

Voor met name ouderen, maar fijn als jongeren ook meedoen.

- Stimuleren
- Organiseren
- 1e stap zetten

- Deze avonden per buurt/wijk herhalen
- Inzet buurtapp of andere apps
- Kleine groep of Hattembreed
- Burendag gebruiken → pakket beschikbaar maken
- Stichting voor Mekaar → Diensten aanbod uitbreiden → ook boodschappen

! ‘Geen enkele buurt ontwikkelt zich hetzelfde’.

! Bewustwording over ouder worden/tekort aan zorg

Verwezenlijk dat idee! (buurt)aanjagers / Kartrekkers Groep 5

Wat moet er gedaan worden?

Aanjagers vinden

- Oproep in de Hattemer (benaderen van de scholen)
- Inventarisatie van wat er al is

Hoe kan dat gedaan worden?

- Huisbezoeken 75-jarigen → aanvullen met vragen over buurtcontact/ buurtapp etc.
- St. voor Mekaar

Wie en/of wat heb je nodig?

Wie doet dan wat?

Wat is de eerste stap die je nu gaat zetten?

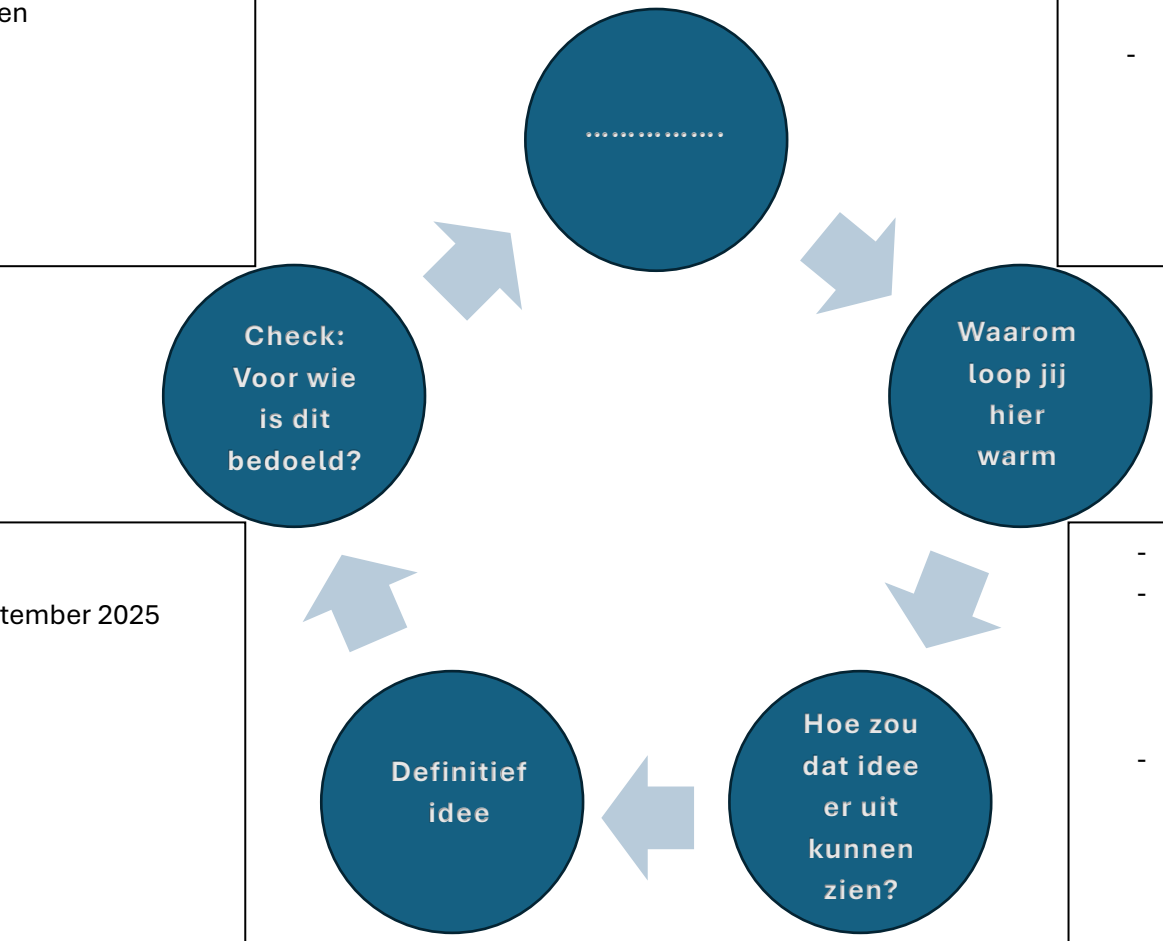
- Projectgroep (welzijn, zorg etc.) → kleiner verband of in de wijk of straat gewoon beginnen

Idee: Buurtkoffie met vlaggen

Groep 6

Iedereen die het leuk vindt om buren/wijkgenoten te ontmoeten

- Laagdrempelige manier om elkaar te ontmoeten
- Ongedwongen dicht bij huis

Zie vorige

Introductie op burendag 27 september 2025

- Vlag ophangen – koffie staat klaar
- Optie
  1. Vaste plek, vaste tijd
  2. Vlag na een maand doorgeven
  3. …….
- Ondersteuning door de vlaggendrager

Verwezenlijk dat idee! Buurtkoffie met vlaggen Groep 6

Wat moet er gedaan worden?

1. Publiciteit
2. Vlaggen ontwerpen & bestellen

Hoe kan dat gedaan worden?

→ Contact leggen met stichting Welzijn Hattem om mee te denken en uit te voeren

Wie en/of wat heb je nodig?

Enthousiaste aanjagers – oproep in de Hattemer

Stichting Welzijn Hattem als stut & steun

Wie doet dan wat?

De vlaggendrager zet koffie

Onderling contact onder vlaggendragers voor stimulans en steun

Wat is de eerste stap die je nu gaat zetten?

Een clubje vormen – X* wil bij het clubje, X en X doen ook mee

*X betreft namen van deelnemers aan dit groepje